

Stanley A Esajas*
Paramaribo, Suriname
May 3rd 2025

Belastingdruk en Inflatie in de Surinaamse Politieke Economie

Samenvatting

Inflatie is een aanhoudend probleem in de Surinaamse economie. De cumulatieve inflatie in de huidige beleidsperiode is het hoogst sinds de introductie van de SRD in januari 2004. Voor iedere SRD 100 aan het eind van 2004 kan je nu ongeveer SRD 4 aan producten kopen. Voor iedere SRD 100 aan het eind van 2020 kan je nu ongeveer SRD 25 aan producten kopen.

De inflatie wordt grotendeels veroorzaakt door de overheid. Het wordt ook - bewust en onbewust - gebruikt door de overheid voor het verschuiven van belastingdruk tussen rijkere en armere burgers. Het faciliteert ook de stille verschuiving van welvaart en machtsverhoudingen door ad hoc verhogingen voor geselecteerde groepen van landsdienaren en anderen terwijl het per capita nationaal inkomen al jaren stagneert. De belastingdruk (belastingopbrengsten als percentage van het BBP) blijft achterlopen ondanks honderden procenten verhogingen van belastingtarieven en belastinggrondslagen. De niet belastingopbrengsten (waaronder royalty's en dividenden) compenseren dit beeld niet. Belastingopbrengsten gaan in relatieve en soms zelfs nominale bedragen achteruit terwijl de effectieve tarieven worden verhoogd door inflatie. En terwijl belasting op prijzen wordt verhoogd blijft de Staat veel meer uitgeven dan het verdient. Het inkomenstekort wordt jaarlijks groter, en niet kleiner sinds 2021. De regering (en het IMF) benadrukt het belang van de "primaire balans" in plaats van het inkomenstekort. Dit is het totaal tekort exclusief leningen, aflossingen en renteverplichtingen. In het IMF programma was overeengekomen dat deze balans een overschot zou vertonen van 2.7% van het BBP. Die norm is in de laatste 4 reviews gemist.

Verschillende verhogingen in individuele sectoren en op verschillende tijden veroorzaken verdere verschuivingen in welvaartsverhoudingen en pensioengrondslagen. Ze genereren ook politiek krediet voor verzachting van gevolgen van inflatie die zij zelf aandrijven.

In dit artikel betoog ik de noodzaak voor het vervangen van de SRD in fiscale en andere wetgeving met een Surinaamse fiscale munt. De fiscale munt is geen circulerend geld maar een rekeneenheid die moet beginnen met een waarde van SRD 1. Het moet jaarlijks bij formele wet worden geherwaardeerd, vóór aanvang van het nieuwe kalenderjaar. Door toepassing van die munt in verschillende wetten wordt coördinatie gehandhaafd van tarieven en attributen in verschillende heffingen en vergoedingen van de Staat. Het is belangrijk dat de lonen van DNA-leden en ministers ook in de fiscale munt worden vastgesteld, zodat hun verantwoordelijkheid voor de waarde van die munt wordt bevorderd.

1 Inflatie en Koopkracht

De consumentenprijsindex is een statistische weergave van de prijs van een pakket van ongeveer 300 goederen en diensten bestemd voor consumptieve doeleinden in Commewijne, Coronie, Nickerie, Para, Paramaribo, Saramacca, Wageningen en Wanica. In 2008 waren dat 240 items. Grote delen van het binnenland die gevoelig zijn voor transport- en brandstofkosten zijn daarin niet begrepen.

Inflatie is een stijging van de consumentenprijsindex. Wanneer de consumentenprijsindex daalt spreken wij van deflatie (negatieve inflatie). Wanneer de consumentenprijsindex (te) snel stijgt spreken wij van hyperinflatie. Wanneer de consumentenprijsindex langzamer stijgt spreken wij van disinflatie. Wanneer de inflatie toeneemt na een periode en maatregelen van disinflatie of deflatie spreken wij van reflatie. De

* mr Stanley A Esajas is fiscaal jurist, gespecialiseerd in verbruiksbelastingen en transferpricing. Hij is georiënteerd op transactiekosten-analyses van waardeketens en fiscaal-economische problematiek.

jaarinflatie is inflatie over de 12-maand periode eindigend in de verslagmaand. Met cumulatieve inflatie wordt inflatie aangeduid over een periode die langer is dan 12 maanden.

De consumentenprijsindex wordt periodiek geherindexeerd. Dan worden de prijsstijgingen gemeten aan een nieuw basisjaar. De huidige index (februari 2025) heeft als basis (april-juni) 2016. Daarvóór had de reeks als basisjaar 2009, en voordien het jaar 2000. Bij herindexeringen is een factor beschikbaar waarmee de huidige index wordt herleid naar de vorige index. Met de data die beschikbaar is op de website van de ABS heb ik een doorlopende reeks opgesteld van een prijsindex vanaf December 2004 tot en met Februari 2025 ("de koopkrachtindex"). Dit is weergegeven in Tabel 1 hieronder.

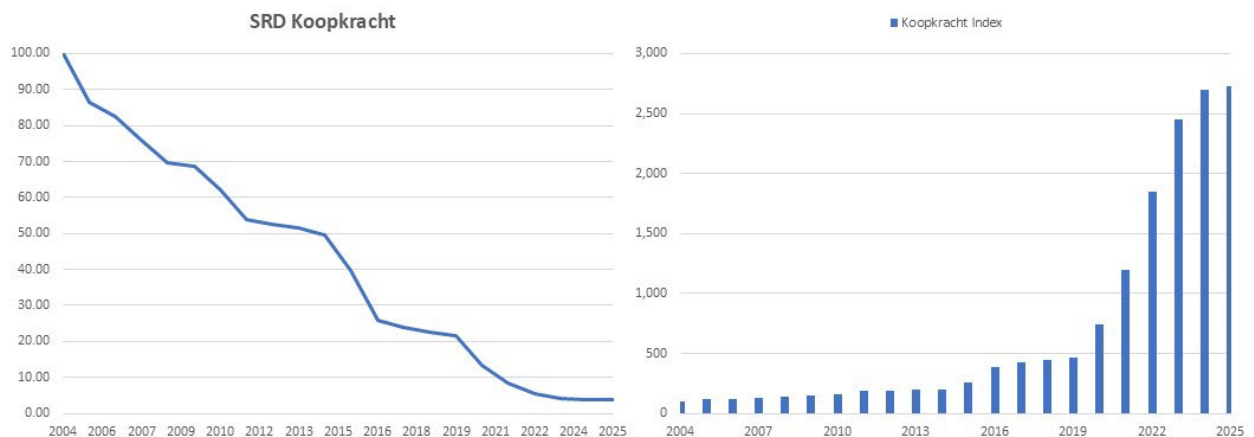
Tabel 1: CPI en Koopkracht index 2004 - 2025¹

Rapport	CPI	Basis =100	Jaar inflatie	Doorlopende CPI Reeks	Koopkracht Index	SRD Koopkracht
Dec-04	167.2	Dec 2000	na	167.2	100.0	100.00
Dec-05	193.6	Dec 2000	15.8%	193.6	115.8	86.36
Dec-06	202.8	Dec 2000	4.8%	202.8	121.3	82.45
Dec-07	219.7	Dec 2000	8.3%	219.7	131.4	76.10
Dec-08	240.3	Dec 2000	9.4%	240.3	143.7	69.58
Dec-09	102.5	Jun 2009	1.3%	243.4	145.6	68.68
Dec-10	113.1	Jun 2009	10.3%	268.6	160.7	62.25
Dec-11	130.4	Jun 2009	15.2%	309.7	185.2	53.99
Dec-12	133.9	Jun 2009	7.0%	318.0	190.2	52.58
Dec-13	136.5	Jun 2009	2.3%	324.2	193.9	51.58
Dec-14	142.2	Jun 2009	0.6%	337.7	202.0	49.51
Dec-15	178.0	Jun 2009	25.0%	422.8	252.8	39.55
Dec-16	119.4	Jun 2016	52.4%	644.0	385.2	25.96
Dec-17	130.5	Jun 2016	9.2%	703.9	421.0	23.75
Dec-18	137.6	Jun 2016	5.4%	742.2	443.9	22.53
Dec-19	143.4	Jun 2016	4.2%	773.4	462.6	21.62
Dec-20	230.9	Jun 2016	61.0%	1245.4	744.8	13.43
Dec-21	370.3	Jun 2016	60.6%	1997.3	1,194.5	8.37
Dec-22	572.5	Jun 2016	54.6%	3087.9	1,846.8	5.41
Dec-23	759.3	Jun 2016	32.6%	4095.4	2,449.4	4.08
Dec-24	836.0	Jun 2016	10.1%	4509.1	2,696.8	3.71
Mar-25	848.9	Jun 2016	5.8%	4578.6	2,738.4	3.65

Euforie over verlaging van de jaarinflatie van 60% naar 6% mag niet verbergen dat de prijs 4x zo hoog is als 4 jaren geleden. De lagere inflatie betekent dat prijzen jaarlijks langzamer stijgen; maar ze stijgen van een veel hogere basis. Consumenten (en producenten) kopen geen inflatie, maar goederen en diensten. Zij betalen de prijs, die wordt samengevat in de prijsindex, en die 4x of 27x hoger is. Het is daarom belangrijk te kijken naar de inflatie over een langere periode dan één of 12 maanden (cumulatieve inflatie).

¹ Bron: [ABS consumenten prijs indexcijfers en Inflatie](#) rapporten vanaf december 2008

Figuur 1: Ontwikkeling koopkracht 2004-2025

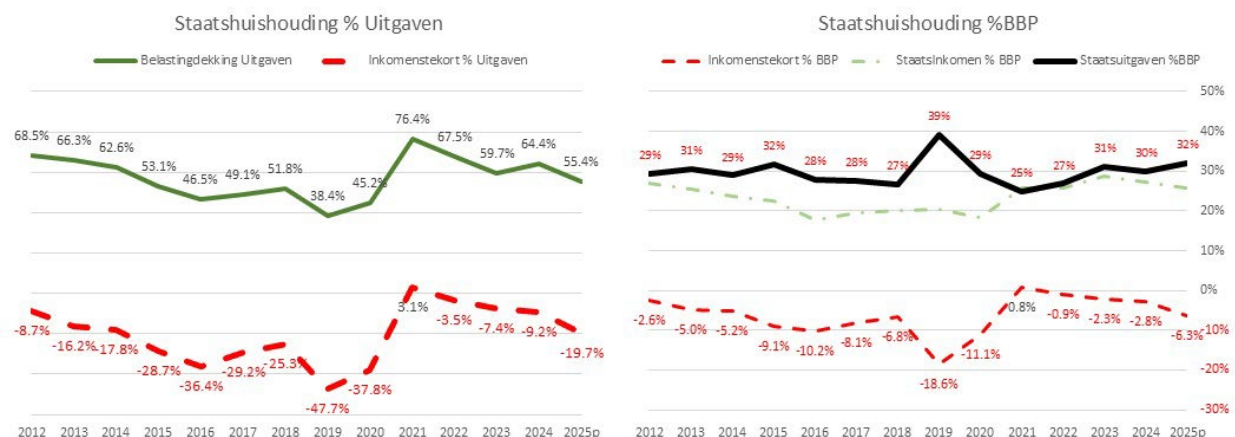

2 De Staatshuishouding en inflatie

De relatie tussen belastingen en inflatie is veelvuldig. Belastingen zijn de kern van de Staatsinkomsten. Een tekort aan inkomsten voor financiering van de Staat wordt opgevangen met leningen en donaties. Dit brengt meer geld in circulatie dan door economische activiteiten worden gerechtvaardigd. Dit is een orthodoxe bron van inflatie via de effectieve vraag (demand inflation).

2.1 Inkomstekorten van de Staat

Begrotingstekorten worden doorgaans besproken in percentages van het BBP. Daarmee kan je ze plaatsen in de context van de economie of vergelijken met verschillende jaren of landen. Maar een tekort begint bij een nominaal verschil van inkomsten en uitgaven die beleidsmakers bij iedere begroting kunnen zien. Het is daarom instructief om te zien hoe tekorten zich verhouden tegenover uitgaven. Figuur 2 hieronder laat beide maten zien.

Figuur 2: Inkomsten en Tekorten van de Staat 2012-2025²

De Staat geeft structureel meer uit dan het verdient. De uitgaven zijn sinds 2012 voor 84% gedekt door Staatsinkomsten. 70% daarvan (59% van uitgaven) zijn belastingontvangsten. 30% van Staatsinkomsten (25% van uitgaven) zijn niet-belastingopbrengsten (NBO: leges, royalty's, dividenden, boetes etc.).³ De uitgaven vertonen pieken in 2015, 2019 en 2025. In 2019, het jaar vóór de pandemie, was het

² Bron: Financiële tabellen 2012-2024 (gerealiseerde cijfers) en Nota van wijziging ontwerp-begroting 2025 per 18 december 2024 (voornemens). Jaartabellen van de periode vóór 2012 zijn niet beschikbaar op de website van het ministerie van Financiën.

³ nominale bedragen van 2012 tot en met 2025

inkomstekort het hoogst in dit overzicht (48%). De Staat gaf in dat jaar tweemaal zoveel uit als de inkomsten. De Staatsinkomsten zijn alleen in 2021 hoger geweest dan de uitgaven. In het verkiezingsjaar 2015 schoot het inkomstekort op van 18% naar 29%. In het Covid en verkiezingsjaar 2020 verbeterde het inkomstekort van 48% (2019) naar 38% (2020). Dat was echter 12 procentpunten hoger dan 2018. De inkomstekorten verslechteren vanaf 2022 na een scherpe verbetering tot 2021. De zijn na 2021 kleiner dan de jaren voorafgaand aan 2021. De mijnbouwinkomsten waren met ongeveer 11% BBP het hoogst in 2021/2022 (zie Figuur 6 hieronder). Volgens de ontwerpbegroting voor het verkiezingsjaar 2025 verslechtert het tekort van 9% (2024) naar 20% (2025) van de uitgaven. Dat brengt ons na 10 jaren terug op het niveau van 2014-2015, maar met een grotere staatschuld. Onderzoekers herkennen hier de werking van een 10-jarige conjunctuur in de Surinaamse economie.⁴

Inkomstekorten van 20% tot 40% van de uitgaven roepen vragen op over de kwaliteit van de begrotingsbehandeling in de Nationale Assemblée. Belastingen zijn de belangrijkste Staatsinkomsten. Om de belastingopbrengst over een langere periode te vergelijken drukken wij het uit in percentages van het BBP (Figuur 3 en Figuur 6). Dat heet belastingdruk.^{5 6 7}In de gerapporteerde periode bedraagt de belastingdruk 13% tot 20% BBP. De niet-belastingopbrengsten zijn 4% tot 8% BBP. Het grootste deel van de belastingen zijn verbruiksbelastingen (zie Figuur 3 en onderdeel 2.3 hieronder).

Figuur 3: Ontwikkeling en samenstelling van belastingdruk en staatsinkomen 2012-2025

Ondanks de aandacht op (prijsverhogende) belastingmaatregelen zijn de tekorten van Staatsinkomsten niet verbeterd. Figuur 2 vertoont een verbetering in het inkomstekort van het dieptepunt in 2019 (-48%) naar 2021 (+3%). Daarna zijn de trend en het resultaat weer negatief.

De tekorten van de Staat worden gefinancierd door leningen, donaties en “middelentekorten”. Middelentekorten zijn vooral onbetaalde rekeningen (niet geformaliseerde leverancierskrediet of “supplier arrears”). Leverancierskrediet is niet altijd of tijdig op de begroting of jaartabellen gerapporteerd waardoor de begroting en jaartabellen aan schokken en correcties zijn blootgesteld. Het eerste IMF review schatte de supplier arrears op 10% BBP. Gedurende deze regeerperiode is de presentatie van de cijfers dramatisch verbeterd om deze middelentekorten beter te presenteren en beheersen.

⁴ Persoonlijk interview Karel Eckhorst, April 2025

⁵ De term “belastingdruk” wordt in dit artikel gebruikt in de nationale zin, namelijk de totale belastingopbrengst in relatie tot de nationale economie (zie ook Hofstra, Inleiding tot het Nederlands Belastingrecht, Fiscale Hand- en Studieboeken No. 1 para I.5). Anders dan Hofstra ter aangehaalde plaatse gebruik het BBP in plaats van het nationaal inkomen als noemer. Dit sluit beter aan bij beschikbare data op nationaal en sectoraal niveau, en bij internationale vergelijkingen. Zie ook hoofdstuk 1.1 en hoofdstuk 4 van het BTW Evaluatie Rapport van februari 2024.

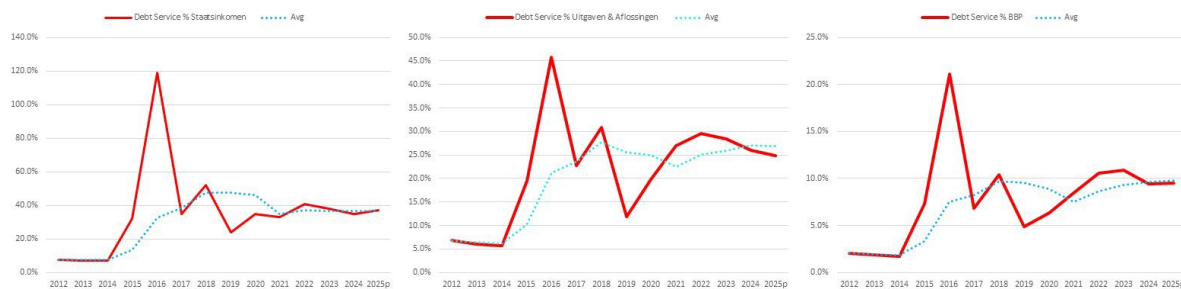
⁶ In de context van een specifieke groep van belastingen gebruik ik de term ook om de relatie van die belasting tot de economie aan te geven (bijvoorbeeld, “de invoerrechtendruk is 3%”, betekent dat de som van alle invoerrechten in een tijdvak 3% van het BBP bedraagt).

⁷ De term belastingdruk wordt elders ook wel gebruikt om het effectief tarief van een specifieke belasting op een belastingplichtige aan te geven. Dat gebruik wordt in dit artikel niet gehanteerd.

2.2 Schuldenlast en Staatsuitgaven (Debt Service)

Inkomenstekorten betekenen dat geld wordt geleend (afgezien van donaties) om de uitgaven en aflossingen te dekken. De Staat moet kosten, rente en aflossingen betalen op deze leningen. Wij noemen dit “Debt Service”. Het gevolg van de lange periode van inkomstekorten is dat de Debt Service een steeds groter deel van de staatsuitgaven bedragen. Dit beperkt ruimte voor beleid en activiteiten die welvaart en economische groei bevorderen. Leningen kunnen tot productie bijdragen, maar dit moet zichtbaar zijn in de opbrengsten. Leningen voor consumptie, mislukte productie of niet belaste economische activiteiten, hebben uiteindelijk hetzelfde effect op de staatshuishouding: meer uitgaven maar geen inkomsten.

Figuur 4: Debt Service 2012-2025⁸

Tien procent van BBP (**37% van de staatsinkomsten** en een kwart van uitgaven) is nu bestemd voor Debt Service. Bijna 40% van Staatsinkomsten gaat dus naar schuldeisers. De Debt Service is toegenomen van minder dan 2% BBP (**7.5% Inkomsten**) tot en met 2014 en afgenomen van 21% BBP (**119% staatsinkomsten**) in 2016. Het verloop is grillig omdat niet alle leningsvoorwaarden een gelijke aflossing per jaar verlangen. Leningen hebben vaak ballon-aflossingsverplichtingen. De blauwe stippenlijn in Figuur 4 geeft het lopend gemiddelde aan over vijf jaren (beginnend bij 2012). De Debt Service is over het geheel vervijfvoudigd (van 7% **naar 37% van Staatsinkomen**) sinds 2012. Aflossingsverplichtingen zijn voor een groot deel herschikt naar de toekomst. Dat, en een reële verbetering van het BBP maken de schuldenlast nu draaglijker. De Staat heeft echter geen inkomensoverschot om de aflossingen te betalen. De trend van inkomstekorten en schuldenlast is aan het verslechteren. Dat is inflatoir (zie onderdeel 4). Veel hoop wordt gevestigd op toekomstige meevallers in de extractieve industrieën (mijnbouw, olie en gas).

De regering beoogt een saldo op de primaire rekening⁹ van tenminste 2.7% van het BBP te behalen. Dat is alleen in 2021 “gelukt”¹⁰. De oorspronkelijke target in het herstelprogramma was 3.5% BBP. De norm van 3.5% is nodig om voldoende staatsinkomen te hebben voor de rentelasten op de begroting.¹¹ Het macro economisch raamwerk van het programma werd na de ontwerpbegroting van 2022 gereviseerd en de norm werd verlaagd naar 2.7%.¹² De lagere norm en behaalde resultaten impliceren dat wij geld lenen om rente op schulden te betalen.

De regering mikte in 2021 op een primair surplus van 4.5% vanaf 2024.¹³ De ontwerpbegroting voor 2025 impliceert een primair overschot van 2.7% BBP. Sinds indiening van dat ontwerp zijn verhogingen en uitgaven aangekondigd in aanloop naar de verkiezingen. De zorg bestond al dat dit zou gebeuren. Hervormingen zijn nodig om begrotingsdiscipline en een plafond op de overheidsuitgaven te bereiken.¹⁴

⁸ Bron: financiële tabellen 2012-2024, Nota van wijziging ontwerp begroting 2025 per 18 december 2024.

⁹ Dit is het totaal overheidstekort exclusief leningen, aflossingen en renteverplichtingen.

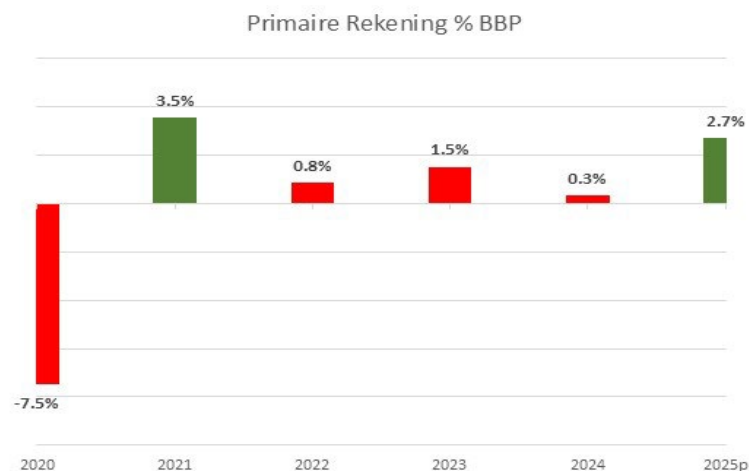
¹⁰ Het resultaat van 2021 was negatief 1.3 op een transactiebasis. (Zie IMF First review, page 7 - 11).

¹¹ Persoonlijke interview Karel Eckhorst, April 2025

¹² Zie IMF Fourth review, p 66

¹³ Zie IMF First review, page 7

¹⁴ Interview Adviseur Karel Eckhorst over de 8e review en een vervolg IMF programma, [ATV 12 januari 2025](#)

Figuur 5: Verloop Primaire rekening¹⁵

Overheidstekorten zijn de belangrijkste drijfveer van inflatie in Suriname (zie onderdeel 4 Cumulatieve Inflatie). Belastingen op prijzen hebben effect op het prijsniveau en de koopkracht. Belastingen op inkomens verlagen koopkracht en overtollige gelden die koersen en prijzen kunnen verhogen. De aandacht in dit artikel is op fiscale maatregelen en hun effecten op prijsstabiliteit. Prijsstabiliteit komt tot uitdrukking in lange perioden van lage inflatie. Het verweer tegen klachten over overmatig belasten van prijzen is dat het Surinaams overheidstekort de belangrijkste drijfveer is van koersen en inflatie. Maar dan is het significant dat dit tekort sinds 2021 niet is verbeterd in relatie tot het BBP of de totale uitgaven (Figuur 2). In de IMF reviews werd beoordeeld of het overeengekomen primair overschot van 2.7% BBP werd behaald.

Tabel 2: Primaire balans targets en het IMF programma

Nr	Date	PB Target	Executive Summary
1	09-Mar-22	Met	All end-December 2021 quantitative performance criteria were met.
2	02-Jun-23	Missed	The end-December 2022 quantitative performance criteria (QPCs) on the cumulative central government primary balance and net domestic assets (NDAs) were missed
3	11-Sep-23	Met	End-June 2023 quantitative performance criteria (PC) on the cumulative central government primary balance, net domestic assets and net international reserves were met.
4	05-Dec-23	Met	End-September 2023 quantitative performance criteria (PC) on the cumulative central government primary balance, net domestic assets, net international reserves and central government mineral revenue in local currency were met.
5	06-Mar-24	Met	All quantitative performance criteria for this review were met and supply side and institutional reforms are moving ahead, albeit with delays
6	06-Jun-24	Missed	The authorities have missed fiscal and monetary targets for this review but have taken decisive actions to correct course.
7	05-Sep-24	Missed	The authorities missed the end-June primary balance target due to an overpayment to the electricity company (EBS); the overpayment has subsequently been returned to the state budget (a prior action for completion of this review).
8	05-Dec-24	Missed	The authorities met all the end-September quantitative performance criteria, except for the floor on the primary balance of the central government
9	07-Mar-25	Missed	The authorities met all the end-December quantitative performance criteria except for the floor on the primary balance of the central government.

De norm voor het primair surplus is in vijf van de negen halfjaarlijkse reviews gemist, inclusief de laatste vier. Het inkomenstekort van de Staat verhoogt de inflatiedruk en biedt dus geen tegenwicht tegen de inflatoire aspecten van de belastingmaatregelen. Bij de reviews voor 2023 tot en met tweede helft 2024 werd de norm gehaald. Het jaar 2023 noteerde ook de sterkste disinflatie (zie onderdeel 4.1 hieronder).

¹⁵ Bron: jaartabellen 2012-2024; Negende IMF review

2.3 Overmatig belasten van prijzen

Het inkomenstekort van de Staat (zie onderdeel 2.1 hierboven) wordt voor een groot deel gefinancierd met leverancierskrediet (supplier arrears). Deze onbetaalde rekeningen en formele leningen met leveranciers “circuleren” in de economie. Ondernemers moeten die rekeningen financieren uit hun werkkapitaal en bedrijfsresultaat. In reactie daarop mag je verwachten dat zij hun prijzen voor andere marktparticipanten verhogen. Dit is ook een belangrijk inflatiekanaal van de Staatshuishouding.

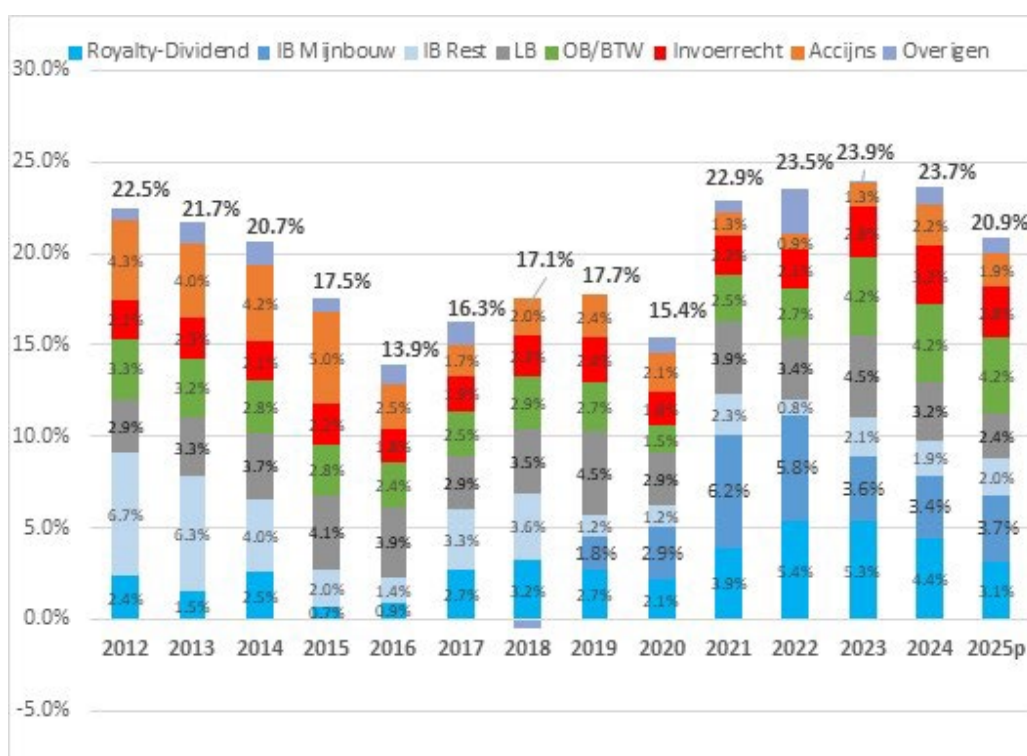
De afwenteling van belastingen maakt het gebruik van verbruiksbelasting aantrekkelijk voor ontransparante en minder competente belastingautoriteiten. Zij hoeven namelijk de belasting alleen te innen bij “een paar” ondernemers die het – meestal onzichtbaar - afwentelen op meerdere afnemers (ondernemers en consumenten).¹⁶

Verbruiksbelastingen verhogen prijzen. Die belastingen zijn een steeds groter deel van de Surinaamse belastingdruk. Verbruiksbelastingen (e.g. invoerrechten, de oude omzetbelasting, brandstofaccijns, niet verrekenbare BTW) verhogen de kostprijzen van Surinaamse ondernemers.

Verdeling van belastingdruk

De belangrijkste niet-belastingopbrengsten zijn dividenden en royalty's uit de mijnbouwsector. In Figuur 6 zijn de dividend- en royalty ontvangsten van de Staat toegevoegd aan de belastingdruk.

Figuur 6: Belastingdruk op BBP inclusief royalty's 2012-2025

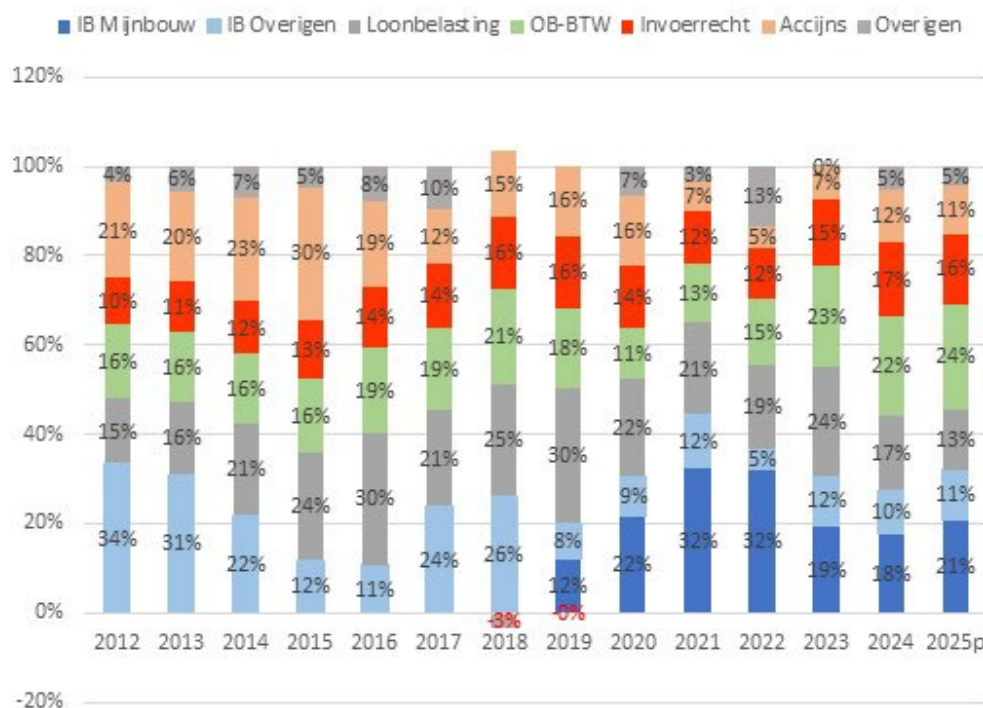
Figuur 7 hieronder vertoont de belastingcijfers als percentage van de belastingopbrengst in plaats van BBP. Ongeveer 30% van de Surinaamse belastingopbrengst wordt opgebracht door invoerrechten en accijnzen. Nog 25% van de belastingopbrengst wordt opgebracht door de BTW. Inkomsten uit de mijnbouwsector zijn volatiel. Zij fluctueren van 4% tot 6% BBP in de meeste jaren, met pieken van 10%-11% BBP in 2021 en 2022.

¹⁶ Zie “White House Blasts Amazon For 'Hostile And Political Act' Amid Confusion Over Tariff Pricing”, Huffington Post, 29 April 2025

De loonbelasting en verbruiksbelastingen uit de mijnbouwsector wordt in mijn opstelling niet meegenomen als een belasting uit de sector. De buitenlandse bedrijven in die sector zijn vaak vrijgesteld van verbruiksbelastingen. De loonbelasting is een belasting op de arbeider en een loonkost van de werkgever die voor arbeid concurreert met andere sectoren. De financiële tabellen laten zien dat de loonbelasting uit die sector ongeveer 40% tot 50% van de loonbelastingopbrengst bedraagt.

Het afzonderen van de loonbelasting uit mijnbouw data is ook belangrijk voor de evaluatie van privileges voor buitenlands kapitaal. Indien een Surinamer en een buitenlander dezelfde werknemer kunnen aannemen mag de loonbelasting niet als een waarde toevoeging van het (buitenlands) kapitaal worden gezien, maar van de factor arbeid zelf.¹⁷ Deze taxonomie is mijns inziens te weinig besproken in Suriname en is ook van belang voor de reikwijdte van het spaar- en stabilisatiefonds.

Figuur 7: Belangrijkste belastingmiddelen 2012-2025

Suriname behaalt thans meer dan de helft van haar belastingopbrengst uit indirecte belastingen (Figuur 3 hierboven). Dat zijn verbruiksbelastingen of belastingen op prijzen. Er zijn 17 belastingwetten, en 19 belastingmiddelen opgegeven op de begroting van 2025 (en in de financiële tabellen tot en met 2024).

Tabel 3: Belastingmiddelen op begroting 2025

	Belasting	SRD Milj	Wet		Belasting	SRD Milj	Wet
1	Inkomstenbelasting	9,531.0	Ja	9	Invoerrechten	4,611.0	Ja
2	Loonbelasting	4,000.0	Ja	10	Statistiekrecht	262.0	Ja
3	Vermogensbelasting	6.0	Ja	11	Omzetbelasting	26.0	Nee
4	Huurwaardebelasting	6.0	Ja	12	BTW	6,997.0	Ja
5	Loterijbelasting	12.0	Ja	13	Uitvoerrecht Hout	732.0	Ja
6	Bronbelasting	19.0	Nee	14	Alcoholvrij Accijns	242.0	Ja
7	Dividend	583.8	Ja	15	Gedistilleerd Accijns	208.0	Ja
8	Casino	91.0	Ja	16	Bier Accijns	241.0	Ja
				17	Tabak Accijns	217.0	Ja
				18	Brandstof accijns	1,892.0	Nee

¹⁷ Zie ook aantekening 1 bij tabel 5 van het VES Rapport Machtigingswet "Chinalco" Mineralen Overeenkomst.

	Belasting	SRD Milj	Wet		Belasting	SRD Milj	Wet
				19	Entertainment accijns	13.0	Ja
				20	Motorrijtuigen accijns	0.0	Ja
	Totaal					29,689.8	

Niet alle belastingwetten worden uitgevoerd en niet alle belastingopbrengsten hebben een wettelijke basis. Dit demonstreert dat wetmatigheid geen aandacht heeft van de regering noch de Nationale Assemblée. De wet motorrijtuigenbelasting is sinds 2019 van kracht. Toch zijn meerdere begrotingen goedgekeurd en financiële tabellen opgesteld zonder enige opbrengst voor die belasting. Evenzo is de wet op de omzetbelasting sinds 2023 niet meer van kracht. Geen enkele bepaling in de wetgeving rechtvaardigt de heffing van die belasting in 2024 of later. De brandstof accijns (verbruiksbelasting motorbrandstoffen) heeft ook geen wettelijke basis.

Van de 20 belastingmiddelen zijn 11 geclassificeerd als verbruiksbelastingen (indirecte belastingen, regels 9 tot en met 20 in Tabel 3 hierboven). Theoretisch kunnen ook de casinobelasting en de loterijbelasting daaraan worden toegevoegd, terwijl het Uitvoerrecht Hout beargumenteerd kan worden geen verbruiksbelasting te zijn. Nagenoeg alle verbruiksbelastingen zijn belast met BTW.

Dubbele belasting

Samenloop van belastingen, in de volksmond “dubbele belasting”, is bij zoveel belastingmiddelen onvermijdelijk. Het moet beheerst worden met gerichte maatregelen zoals het afschaffen van overtollige verbruiksbelastingen en het beheersen van de tarieven van de verschillende verbruiksbelastingen. Bij gebrek aan deze maatregelen krijgt het samenstel van verbruiksbelastingen een nog sterkere invloed op de fluctuaties en stijgingen van producenten- en consumentenprijzen. Samenlopende belastingen in kostprijzen beschadigen ook de productiviteit, rendabiliteit en concurrentiepositie van het Surinaams bedrijfsleven.

Het is misplaatst om alle aandacht te vestigen op het verhogen van de belastingvrije som in de loonbelasting bij invoering van BTW, terwijl meer dan 10 andere belastingen die letterlijk met BTW belast worden ook nog worden verhoogd, zoals de illegale gouvernement take op brandstof.

Accijns op motorrijtuigen en brandstof

Om de belastingdruk op transportkosten redelijk te kunnen verdelen is een wettelijke mix nodig van accijnzen op aankoop en registratie van transportmiddelen en pleziervaartuigen, en op aankoop van motorbrandstof.

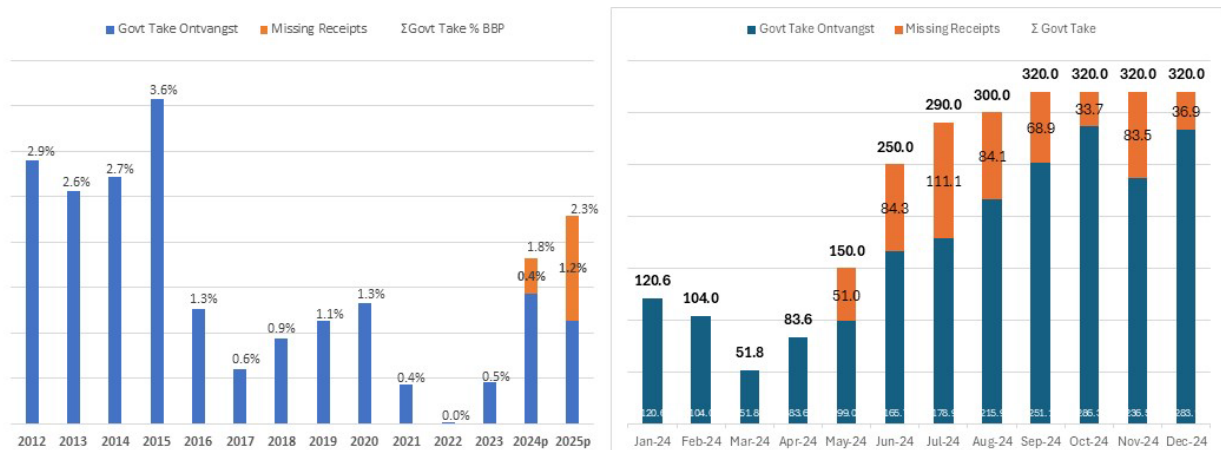
Ofschoon de wet motorrijtuigenbelasting met weerstand was ontvangen in de samenleving is die wet onverkort van kracht. Een kortgeding om die wet onverbindend te verklaren en de uitvoering ervan te verbieden is gefaald.¹⁸ De regering kiest er echter voor om onwettig belasting te verhogen op motorbrandstoffen, terwijl zij de wet op motorrijtuigenbelasting niet uitvoert. Hier spreekt een opvatting in de Surinaamse politieke economie die zwakkere schouders zwaarder tracht te belasten dan de sterkere schouders (degressieve verdeling van belastingdruk). De president en de minister van Financiën hebben vaker verkondigd dat dit een eerlijke verdeling van de belastingdruk is.¹⁹ In hun optiek is het eerlijker om de persoon met een oude auto die langere woon-werk afstanden moet afleggen zwaarder te belasten dan de persoon met een dure auto die dicht bij het werk woont. Zij streven dit doel na door één wet niet uit te voeren en een willekeurige heffing zonder wet te verhogen (zie Figuur 8).

¹⁸ Kortgeding uitspraak 28 maart 2019, AR-190680

¹⁹ Zie interview President Santhoki, [Apintie Televisie To the Point 9 October 2023](#) en antwoorden minister van Financiën bij behandeling van suppletoire begroting 2024.

De verbruiksbelasting motorbrandstoffen (gouvernement take of overheidsgrabbel) heeft geen wettelijke basis. Het tarief van die belasting is inmiddels verhoogd van ongeveer SRD 3 in 2022 naar ongeveer SRD 10 in 2024. Ik moet zeggen “ongeveer”, aangezien de minister van Financiën ervoor waakt dat het tarief niet wordt gepubliceerd. Dat feit alleen al maakt de heffing illegaal. De minister verhoogt maandelijks de overheidsgrabbel zonder het tarief te publiceren. Deze heffing werkt door naar alle prijzen in het land. Het drukt ook onevenredig op transportkosten, die onevenredig drukken op mensen die lange afstanden afleggen.²⁰

Figuur 8: Gouvernement Take en ontbrekende ontvangsten 2012-2025

De illegale verbruiksbelasting op motorbrandstof is het hoogst sinds 2015 in relatie tot het BBP. Daar komt nog bij dat de opbrengst sinds midden 2024 niet kan worden verantwoord in de financiële tabellen en in de begroting van 2025. De minister van Financiën verklaarde zelf tegen de Nationale Assemblée op 18 november 2024 dat de opbrengst bij een redelijk constant gebruik van 40 miljoen liter per maand SRD 400 miljoen per maand bedraagt. 4.8 miljard op jaarbasis of 9% van de begroting zei hij toen. Maar dat geld staat niet op de begroting of de financiële tabellen. Dat tarief van SRD 10 per liter stamt uit juli 2024 en later.

De minister van Financiën verwijst naar documentatie die hij aan DNA heeft verschaft in november 2024.²¹ Die documentatie bevat illegale heffingen en geen cijfermatige opstelling van de SRD 10 per liter die de minister zelf aan de vergadering heeft verkondigd. Ik heb wel schattingen kunnen maken met die informatie en historische data. De methodiek van de minister is om een aantal ad valorem²² heffingen in een bedrag per liter uit te drukken, en daaraan de opcenten motorbrandstoffen voor wegenonderhoud²³ toe te voegen. Daarbij voegt hij 8% omzetbelasting op provisiekosten, en een willekeurig bedrag per liter genaamd “verbruiksbelasting motorbrandstoffen”. Dat laatste bedrag is gericht op verandering van de prijs aan de pomp en opvang van inkomstenstekorten. De minister van Financiën gebruikt de gouvernement take in wezen als een instrument om maandelijkse tekorten op te vangen, hetgeen in openbare financiën behoort te worden gedaan met schatkistpaper.²⁴

Van het gouvernement-take tarief kan maximaal SRD 2 tot SRD 3 per liter worden verantwoord met (geldige en ongeldige) heffingen op ingevoerde en lokale brandstof. Dit bedrag is een functie van de CIF prijs en de dollarkoers. Het helpt ons begrip om dit bedrag te zien als de SRD 2 tot SRD 3 die de minister en de president verkondigden als “overige” componenten van het gouvernement take tarief in oktober

²⁰ Zie Stanley A Esajas, “Brandende vragen: over de prijs van brandstof en belastingen”, De West, 23 november 2023, en “De Goede Dief”, De West, 23 november 2024

²¹ “Minister Raghoebarsing over gouvernement take: er wordt geen geld achtergehouden”, [Suriname Herald 18 december 2024](#):

²² Een heffing als percentage van een geldswaarde

²³ De opcenten zijn op 21 maart 2024 verhoogd van SRD 0.06 naar SRD 0.50 per liter (SB 2024 no. 39).

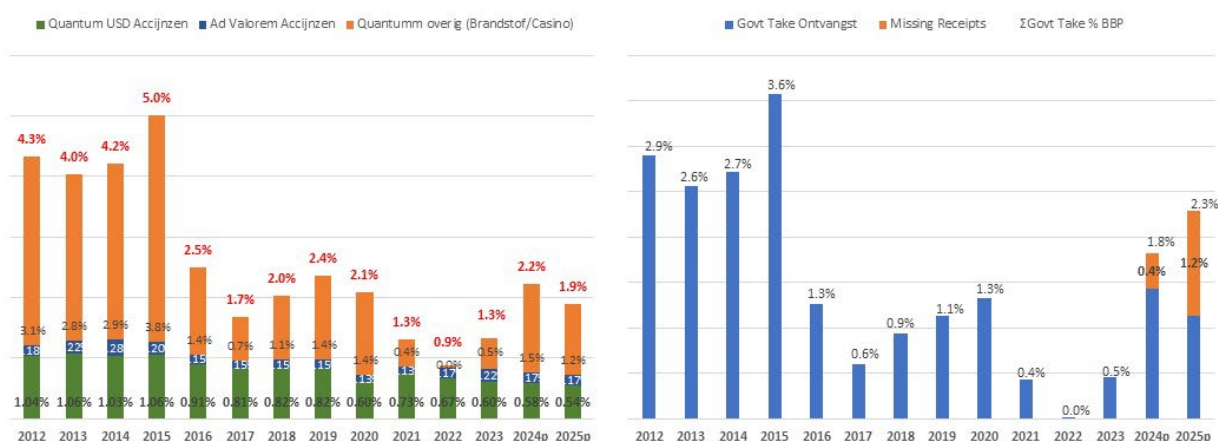
²⁴ De afwezigheid van functionerende financiële markten speelt ook hier een schadelijke rol.

2023 (zie voetnoot 19 hierboven). De rest van de heffing is de zogenaamde “verbruiksbelasting motorbrandstoffen” die destijds volgens de president SRD 1 bedroeg.

Iedere verhoging van de gouvernement take sinds het tarief van SRD 3 in oktober 2023 moet vloeien naar de rapportagelij “verbruiksbelasting motorbrandstoffen”. Dat is ongeveer SRD 7 tot SRD 8 per liter. Eerder liet ik zien dat slechts 30% tot 40% van de uitgelekte verhoging naar de rapportage lijn vloeiden.²⁵ Bij een gemiddeld volume van 40 miljoen liter per maand moet de rapportage lijn “verbruiksbelasting motorbrandstoffen” in de financiële tabellen en op de begroting vanaf augustus 2024 SRD 240 tot SRD 320 miljoen per maand bedragen.²⁶ In publicaties over perioden tot en met september 2024 was het bedrag niet hoger dan gemiddeld SRD 125 miljoen per maand. In de ontwerpbegroting voor 2025 per 18 december 2024 is het bedrag nog maar SRD 1.9 miljard per jaar (gemiddeld SRD 157 miljoen per maand). Tijdens de behandeling van de suppletoire begroting 2024 in november 2024 stelden DNA-leden vragen over de wetgeving en opbrengst van de gouvernement take, en hoe het tarief is vastgesteld en afgekondigd. Nadat de minister van Financiën ontwijkende en onware antwoorden gaf op deze vragen werden de financiële tabellen over de periode October – December 2024 gepubliceerd met correcties over de vorige maanden. De verbruiksbelasting motorbrandstoffen is in die rapportages vanaf september 2024 verhoogd met gemiddeld SRD 125 miljoen per maand. Alle verhoging zijn echter afgeboekt tegen statistische verschillen, waardoor de staatsinkomsten onveranderd blijven. De mutaties worden gebruikt om te doen voorkomen dat het geld daar is, maar het is niet daar. Naar verluid is het tarief inmiddels gestegen naar ongeveer SRD 15 per liter. De berekening is nogal ondoorzichtig omdat de minister van Financiën erop toeziet dat de tarieven en wijzigingen niet worden gepubliceerd. Na het uitlekken van een paar documenten in augustus 2024 zijn verschillende communicaties verschoven van brief naar whatsapp bericht. Deze gedragingen nodigen uit tot adverse conclusies over de legaliteit van het gedrag van verschillende betrokkenen.

De in dit onderdeel 2.3 beschreven problemen zijn deel van een complex van beleidsmaatregelen en gedragingen die de belastingdruk binnen de accijnzen steeds verschuift naar de zwakste schouders. De illegale gouvernement take op brandstof en accijns op frisdrank nemen toe, terwijl de accijns op casino speeltafels in reële termen afneemt (zie Figuur 9 en Tabel 5 hieronder).

Figuur 9: Verschuivingen accijnsdruk 2012-2025

De nullificatie van belastingwetten door bestuurders speelt ook een rol in andere wetten. Het feit dat bestuurders willekeur beoefenen hoeft geen verder betoog. De invloed hiervan op de belastingdruk en belastingmoraal is niet te onderschatten.

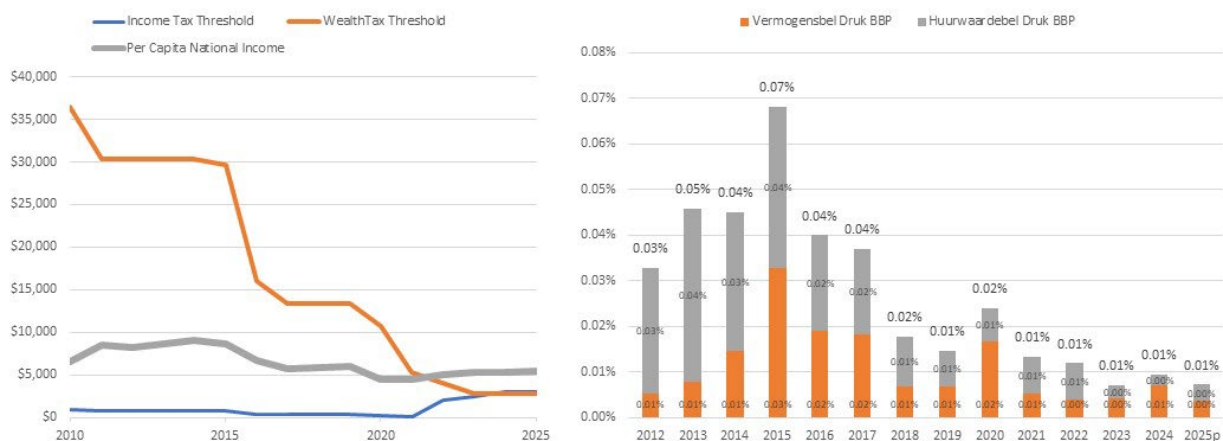
²⁵ “De Goede Dief”, Stanley A Esajas, november 2024

²⁶ ik gebruik voorzichtigheidshalve een ondergrens van SRD 6 i.p.v. SRD 7 per liter

2.4 Uitholling van belastinggrondslag door wet en praktijk

De opbrengst van de vermogensbelasting is belachelijk laag. Dat hoor je vaker. In Figuur 3 hierboven is het niet eens zichtbaar. Dit terwijl veel vermogen is vastgelegd in onroerend goed, hetgeen één van de weinige waardevaste objecten is gedurende de aanhoudende geldontwaarding van de SRD. De wet en het beleid zijn er ook op gericht om via inflatie steeds meer mensen in de vermogensbelasting te brengen. Anderzijds zijn beleid en praktijk erop gericht om steeds meer personen en vermogensbestanddelen vrij te stellen door bestuurlijke nullificatie van de inkomstenbelasting op stichtingen en de vermogensbelasting op het in stichtingen gehuisd vermogen van individuen. De Staat werkt actief mee aan de stichting-constructies door gronden en concessies voor commerciële activiteiten aan stichtingen uit te geven.²⁷

Figuur 10: Vermogensbelasting drempel en opbrengst 2010 -2025

De vermogensbelastingdrempel is in US-dollars dramatisch gedaald. De opbrengst van de vermogensbelasting staat niet in verhouding tot de dalende reële vermogensbelastingdrempel. Dit heeft veel te maken met het toenemend gebruik van stichtingen voor bezit en beheer van onroerend goed en ander vermogen.

Stichtingen voor particuliere doelen en vermogensbeheer oefenen een bedrijf uit dat geen (uitsluitend) algemeen maatschappelijk belang behartigt. Die stichtingen zijn daarom belast met inkomstenbelasting op lichamen.²⁸ Bij die winstbepaling wordt hun vermogensaanwas ook meegenomen.²⁹ De vermogensbelasting belast “vermogen”, ofwel “alle zaken welke geldswaarde hebben”, van individuen.³⁰ Buitenlanders met Surinaams onroerend goed zijn daarover ook belast.³¹ Het gaat om het vermogen dat individuen “bezitten”, niet persé het vermogen dat in hun naam is geregistreerd.

Het particulier bezit van onroerend goed via stichtingen is in de Surinaamse belastingwetgeving dus dubbel belast. In de eerste plaats via inkomstenbelasting op inkomen en vermogenswinst van lichamen. In de tweede plaats via de vermogensbelasting op het bezit van de begunstigten van die stichting (doorgaans de directeurs).

Dit probleem wordt erger door de introductie van de Trust in het nieuw Surinaams burgerlijk wetboek, zonder de eis dat begunstigde personen van de Trust te allen tijde geïdentificeerd zijn. Volgens de

²⁷ Zie bijvoorbeeld de uitgifte van Stalwijde aan Stichting Radjje Rijst Industrie in 2023. DNA-leden kwamen in verzet tegen de uitgifte van die specifieke grond. Ze hebben zich echter nimmer uitgelaten over de vraag of de Staat mag meewerken aan deze stichtingsconstructies. ([Starnieuws, 4 november 2023](#))

²⁸ Artikel 1(2)(b) ten vierde Wet Inkomstenbelasting 1922

²⁹ Artikel 20 Wet Inkomstenbelasting 1922 belast de “genoten” winst, hetgeen uitstel van winstbelasting tot verkoop van het onroerend goed mogelijk maakt.

³⁰ Artikel 3 Wet Vermogensbelasting 1944

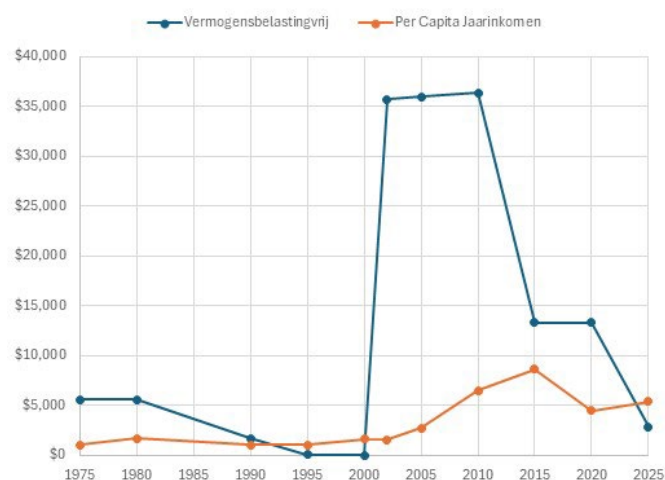
³¹ Artikel 2 Wet Vermogensbelasting 1944

toelichting lijkt de Trust een nuttige aanvulling op de mogelijkheden om het beheer van goederen te regelen.³² Naar verluid is de Trust in Suriname gekopieerd uit Curaçao.³³ Het werd daar aangewend sinds de vijftiger jaren van de vorige eeuw om rijke cliënten te beschermen tegen vermogensbelastingen.³⁴ In het Engelse recht waar de Trust zijn oorsprong vindt is een Trust slechts geldig als onder andere zekerheid bestaat over het Trustobject (de persoon of het gepermitteerd liefdadigheid-doel van de trust).³⁵ De Engelse Trust kan in rechte alleen worden gehandhaafd (tegenover de Trustee) door de begunstigten of, bij een liefdadigheid-Trust, door de Procureur-Generaal. Anders is het vermogen “niet afgescheiden”³⁶ van de insteller of trustee, afhankelijk van de omstandigheden.

Boek 3, titel 6 van het nieuw Surinaams burgerlijk wetboek en de nieuwe handelsregisterwet falen echter om de identiteit van de begunstigde personen transparant te maken. De Trustee moet de identiteit van de begunstigten weliswaar bijhouden wanneer de Trust bestaat ten behoeve van één of meer begunstigten.³⁷ De wet maakt veel geluid over de rol van de notaris, de Centrale Bank van Suriname, en een protector. Maar een Trust voor een particulier doel is in de Surinaamse wetgeving vrijwel onbeperkt toegestaan.³⁸ En begunstigten van een Trust worden ook niet geregistreerd in een openbaar register. Ook openbare doelen die niet liefdadig van aard zijn kunnen particulier zijn. De begunstigten kunnen daardoor worden verscholen achter een particulier doel. Dit opent de deur voor belastingontduiking op grotere schaal dan met stichtingen. De belastingwetgeving moet worden aangepast om te voorkomen dat geheimzinnigheid rondom de begunstigten in de Trust leidt tot belastingontduiking.

Ondanks al deze uithollingen gaat de sluipende verhoging van de vermogensbelasting via inflatie ongeremd door.

Figuur 11: Vermogensbelasting en per capita nationaal inkomen 1975-2025

Terwijl alle aandacht wordt gevestigd op de loonbelastingvrije som worden steeds meer lagere inkomensgroepen belast met vermogensbelasting, althans volgens de wet. Het is niet zonder gevolg voor de gepensioneerde onderwijzers en weduwen die wel een aanslag in de brievenbus krijgen. Voor die mensen is dit een geleidelijke bezitsonteigening via belastingheffing.

³² SB 2024 no. 164, pagina 463

³³ De toelichting verwijst naar een ontwerp dat is neergelegd bij de Staten van de Nederlandse Antillen.

³⁴ Van Beurden and Jonker, *A perfect symbiosis: Curaçao, the Netherlands and financial offshore services, 1951–2013* Cambridge University Press 2021

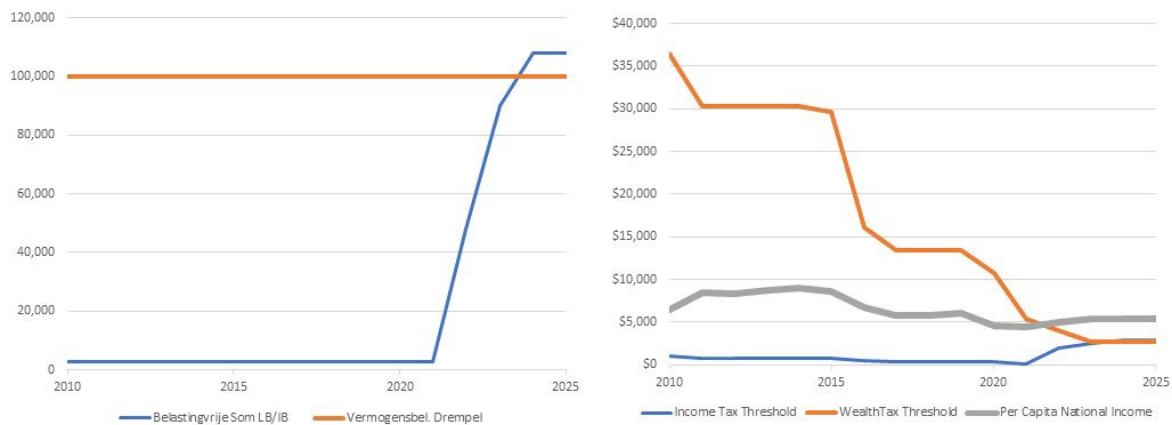
³⁵ Todd & Wilson, *Textbook on Trusts*, Oxford University Press, 6th edition, chapter 4.1.2, 4.4 en 4.5.

³⁶ Het Engels recht werkt met andere begrippen, maar de kern van de zaak is de vraag bij wie dat vermogen in economische zin (en in equity, dat is in rechte) behoort.

³⁷ Artikel 137a NSBW

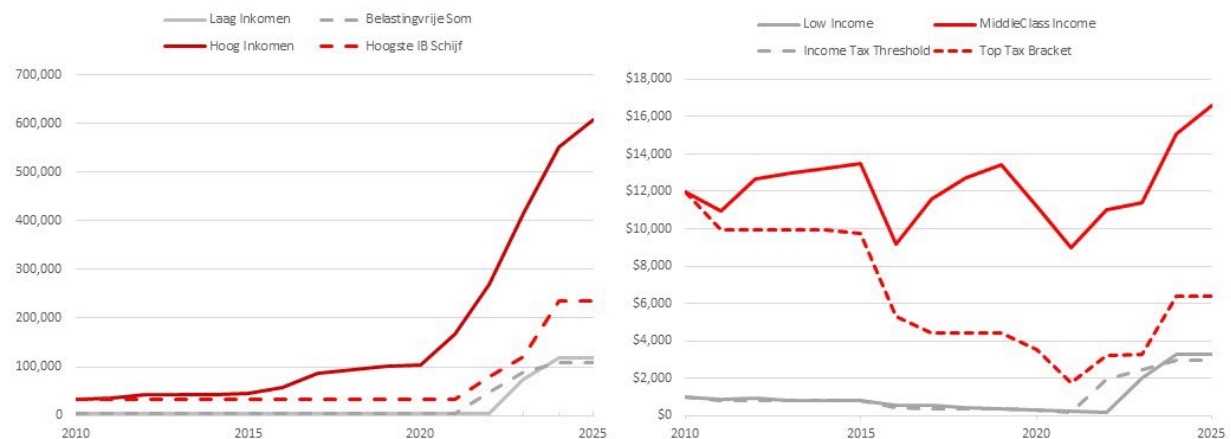
³⁸ Artikel 130(5) NSBW verbiedt slechts de Trust voor een onwettig doel etc., maar laat particuliere doelen gewoon toe.

Figuur 12: Fiscale verarmingspolitiek met inkomsten en vermogensbelastingdrempels 2010 - 2025

Een gedegen discussie en meningsverschil kan bestaan over de zin en vorm van belastingheffing op vermogen en onroerend goed. Maar het is vernietigend voor belastingmoraal om de belastingwetten in de boeken te laten staan en ze alleen toe te passen op de ongelukkige enkeling terwijl hun effectief tarief door inflatie wordt verhoogd. Na de correctie van 2022 is de belastingvrije som in 2024 weer lager dan het geïndexeerd laag inkomen (dit is een indexering van de belastingvrije som vanaf 2010). De belastingvrije som is dus reëel verlaagd (Figuur 13 hieronder). De nominale verhoging van de belastingvrije som wordt voor een groot deel betaald door de reële verlaging van de hogere belastingschijven. Met al deze disfuncties en tegenstellingen is een gezond belastingmoraal en effectief belastingbeleid moeilijk te handhaven.

Figuur 13: Fiscale verarmingspolitiek met loon- en inkomsten belastingsschijven in SRD en USD

2.5 Een wettelijk waardeloze munt

De verdeling van de belastingdruk wordt in belangrijke mate bepaald door de inflatie. Dit is niet een geheel natuurlijk verschijnsel. Op verschillende plaatsen in de belastingwetgeving heeft de wetgever de belastingtarieven gekoppeld aan een buitenlandse munt, met de redenering dat een vast bedrag per metrieke eenheid in de Surinaamse munt niet waardeverloopt is.³⁹ Door de belasting op water te stellen in een quantum tarief⁴⁰ van het SRD equivalent x dollar per liter wordt dat tarief nu iedere twee weken gewijzigd.

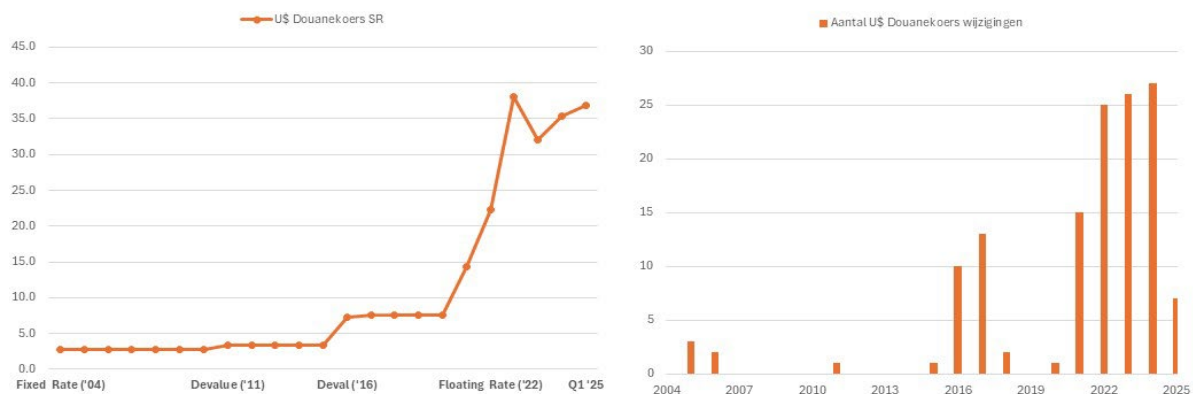
³⁹ SB 2004 no 80, SB 2005 no 40, SB 2006 no 27 en SB 2006 no 79.

⁴⁰ Een tarief per meeteenheid (stuk, volume, gewicht etc.) van een goed

Deze delegatie techniek is zowel halfslachtig als ongrondwettelijk. Het is merkwaardig dat de wetgever binnen 6 maanden na de introductie van de SRD van mening was dat deze munt niet waardeverloopt zou zijn.⁴¹ Deze zorgen zijn jaren later ook bewaarheid (zie Figuur 1 hierboven).

Het is niettemin halfslachtig om alleen inflatiemaatregelen te treffen in specifieke accijnzen in plaats van alle (belasting)wetten. Zo is bijvoorbeeld de accijns op water en frisdrank aan de dollar gekoppeld, maar de accijns op casino speeltafels niet. Ofschoon de koppeling van bepaalde accijnzen aan de Amerikaanse dollar stamt uit 2004, is het effect van deze wettelijke regeling pas zichtbaar na 2011, en nadrukkelijk na 2021. Dit komt doordat de douanekoers niet veel wijzigde gedurende het destijds geldende valuta regime. De wetgever heeft geen maatregelen getroffen tegen deze verschuivingen van belastingdruk. Integendeel hebben zij dat verergerd door de ongecoördineerde samenloop met de BTW.

Figuur 14: Douanekoers mutaties 2004-2025

Na introductie van de vrije wisselkoers (2022) is de douanekoers veel vaker ingrijpend gewijzigd. Het koppelen van belastingtarieven aan die koers is daarom veel ingrijpender dan in 2004. De douanekoers was vrij stabiel tot 2011. In de volgende 10 jaren waren er ingrijpende, maar geen frequente, wijzigingen. Vanaf 2022 zijn er tenminste 25 wijzigingen per jaar van deze gedelegeerde accijnstarieven door de koppeling aan deze koersen (zie Figuur 14 hierboven). Zowel de frequentie van de wijzigingen als de gedelegeerde verhogingen zijn problematisch. De douanekoers moet de marktkoers reflecteren om prijzen aan de grens te waarderen. Dat mag dus net als marktprijzen frequent wijzigen.⁴² Een belastingtarief kan niet iedere twee weken wijzigen, zonder afkondiging, en de Centrale Bank van Suriname kan geen belastingtarieven (de facto) vaststellen. Dat alles is strijdig met artikel 155 van de grondwet. Het is nog kwalijker dat Surinaamse producenten hierdoor een hogere kostprijs krijgen. Dat verstoort hun concurrentiepositie. Nochtans zien we een absolute en relatieve verlaging in de accijnsopbrengst van alcohol sinds 2023, die alleen verklaard kan worden door vrijstellingen en ontduikingen van de hogere accijnsheffing bij import.

3 Belastingen, prijzen en afwentelingen

Belastingen worden geheven bij een rechtssubject op basis van de wetgeving en het rechtskarakter van de belasting. Belastingen op inkomen (loonbelasting, inkomstenbelasting) worden geheven bij de verdiener van het inkomen. Belastingen op bezit en vermogen (vermogensbelasting, huurwaardebelasting, motorrijtuigenbelasting), worden geheven op de "eigenaar" van het vermogen of vermogensbestanddeel. Andere belastingen zijn minder doorzichtig. Belastingen op gebruik van casino speeltafels wordt geheven bij de casino beheerder (casino belasting), belastingen op loterij inleg wordt

⁴¹ Wet van 2 juni 2004, SB 2004 no 80, pagina 8

⁴² Zie "Een beschouwing van douanekoersen in Suriname", Stanley A Esajas, VES Inzicht nr 56, November 2024.

geheven bij de loterijbeheerder. Belastingen op winsten van rechtspersonen worden geheven bij de rechtspersoon (inkomstenbelasting van lichamen, oftewel vennootschapsbelasting). Belastingen op prijzen worden geheven bij de importeur of de verkoper (douanerecht, accijnzen, BTW).

3.1 Afwenteling van belastingen

Waar de belasting wordt geheven en waar het drukt zijn niet persé hetzelfde. Alle belastingen kunnen worden afgewenteld op andere participanten in de economie. Een veel afgewentelde belasting in de Verenigde Staten is bijvoorbeeld de onroerend goed belasting die door lagere overheden wordt geheven.⁴³ Ook de vennootschapsbelasting wordt afgewenteld in hogere prijzen. Het verschil tussen directe en indirecte belastingen kan dus betrekkelijk zijn. Belastingen worden echter indirecte belastingen of verbruiksbelastingen genoemd als de wetgever de wens uitdrukt dat zij worden afgewenteld op een ander.^{44 45}

Verbruiksbelastingen worden afgewenteld door de belastingplichtige en beïnvloeden de prijs. Afwentelingen kunnen de vorm hebben van terugwenteling of voortwenteling. Terugwenteling houdt in dat de verkoper een lagere winst maakt of een lagere inkoopprijs bedingt. Voortwenteling houdt in dat de verkoper zijn verkoopprijs verhoogt. Terugwenteling veronderstelt een evenwicht van krachten in de groothandel waardoor importprijzen en fabrieksprijzen of groothandelsprijzen kunnen worden verlaagd om de eindgebruiker de druk van de belasting te besparen. Wij hebben in Suriname geen verlaging van fabrieksprijzen of importprijzen gezien als reactie op de invoering of verhoging van verbruiksbelastingen. Wij zijn in Suriname het meest bekend met voortwenteling van belasting. De belastingplichtige verwerkt de belasting in zijn verkoopprijs- of loon- onderhandeling. De volgende marktparticipant wordt daarmee gevraagd de druk van de belastingverhoging te dragen. Uiteindelijk is dat de consument. Het verloop van consumentenprijzen wordt weergegeven in het CPI (zie Figuur 1).

3.2 Afwentelingen in de BTW

De BTW kent verschillende heffingsmethoden die vaak naast elkaar geïmplementeerd worden. Grofweg komt het onderscheid aan op een directe methode en een indirecte methode. De factuur-krediet methode die wij in Suriname hebben geïmplementeerd is een indirecte methode. Het houdt in dat iedere ondernemer het tarief toepast op zijn omzet en de BTW mag verrekenen die is betaald op zijn inkopen. De factuur-krediet methode verplicht de ondernemer de BTW aan zijn klant in rekening te brengen op een factuur en stimuleert dus voortwenteling van belasting op prijzen.

Een methode die (ook in Suriname) nodig is voor het belasten van bijzondere transacties is een directe methode via de brutomarge of kasstroommarge (margeregelingen). Margeregelingen worden ook wel gebruikt als kleine ondernemers regeling. Bij margeregelingen wordt de ondernemer belast op het verschil tussen zijn verkopen en inkopen. Een autodealer zou bijvoorbeeld geen BTW hoeven te berekenen op de verkoopwaarde van hun BTW vrije inkopen, maar slechts op de brutomarge die zij op die voorraad maken. Een Cambio zal 10% BTW afdragen op het koersverschil van valuta verkopen en inkopen in een tijdvak. Bijzondere regelingen voor negatieve tijdvakken en de opmaak van de factuur zijn dan ook vereist.⁴⁶

⁴³ Congressional Budget Office WP 2012-05

⁴⁴ John Tiley, Revenue Law Volume 1, chapter 2.5.1

⁴⁵ De indeling in directe en indirecte belastingen kan ook anders worden bepaald, bijvoorbeeld door organisatorische kenmerken van de belastingdienst, of door andere kenmerken van de belasting. Die andere indelingen zijn niet relevant voor de analyse van beleidsmaatregelen gericht op prijzen. De vraag in dit artikel is of de wetgever aangeeft door het object van de belasting (de besteding van consumenten bijvoorbeeld) dat de belastingplichtige die belasting zal verwerken in zijn prijs. De definitie van Tiley sluit daar beter bij aan.

⁴⁶ Deze regelingen zijn uitgewerkt voor de Nationale Assemblée en ministerie van Financiën.

Wanneer de brutomarge rechtstreeks wordt belast kan de neiging tot voortwenteling van belasting minder sterk zijn. Indien prijzen worden verhoogd gaat de belasting op de brutomarge ook omhoog. Het mechanisme is vergelijkbaar, maar niet te verwarren, met belasting op de winst.

4 Cumulatieve Inflatie

De koopkrachtindex (Tabel 1 hierboven) vertoont een cumulatieve inflatie van 2638% over 21 jaren van Januari 2005 tot en met Maart 2025. Inflatie is een persistent probleem in de Surinaamse economie. De cumulatieve inflatie in de huidige beleidsperiode is het hoogst sinds de introductie van de SRD in januari 2004 (Figuur 15). Voor iedere SRD 100 aan het eind van 2004 kan je nu ongeveer SRD 4 aan producten kopen. Voor iedere SRD 100 aan het eind van 2020 kan je nu ongeveer SRD 27 aan producten kopen. Ooft concludeert dat inflatie in Suriname grotendeels is veroorzaakt door (schokken in) de wisselkoers en de geldhoeveelheid.⁴⁷ Dit is in belangrijke mate gedreven door “macro economische onevenwichtigheden”. Dit verwijst vooral naar de Staatshuishouding, specifiek het tekort aan Staatsinkomsten.⁴⁸

Beleidsmakers kijken naar prijsstabiliteit als een “lange periode” van “lage inflatie”. De eindejaar-inflatiecijfers in Tabel 1 vertonen niet echt “lange” perioden van lage inflatie. Tabel 4 hieronder rapporteert perioden uit Tabel 1 van minimaal 2 jaren met eindejaar-inflatie onder en boven 10% (een vrij hoge grens).⁴⁹

Tabel 4: Cyclus van prijsstabiliteit en inflatieversnelling 2005-2025

	Periode	Cyclus	Jaren	Gemiddelde jaarinflatie	Cumulatieve Inflatie
1.	Jan-06 tot Dec-09	Prijsstabiliteit	4	6%	26%
2.	Jan-10 tot Dec-11	Inflatieversnelling	2	13%	27%
3.	Jan-12 tot Dec-14	Prijsstabiliteit	3	3%	9%
4.	Jan-15 tot Dec-16	Inflatieversnelling	2	39%	91%
5.	Jan-17 tot Dec-19	Prijsstabiliteit	3	6%	20%
6.	Jan-20 tot Dec-24	Inflatieversnelling	5	44%	483%

De perioden met jaarinflatie onder 10% worden in de tabel genoemd “prijsstabiliteit”. De overige perioden worden genoemd “inflatieversnelling”. De cumulatieve inflatie in de prijsstabiliteit perioden is “niet echt laag”, maar na 2011 is het cumulatief resultaat van de inflatieversnellingsperioden “moordend hoog”. De gezamenlijke resultaten van de eerste twee perioden zijn stabielere dan de afwisseling van prijsstabiliteit en inflatieversnelling die daarna volgen. Dit is consistent met een stabielere staatshuishouding in die jaren. Ofschoon de jaartabellen van die jaren niet beschikbaar zijn, ondersteunen de lage Debt Service ratio’s tot 2014 de conclusie dat er weinig was geleend en dat er dus weinig inkomstekorten waren in voorgaande perioden (zie Figuur 4). In de afwisselingen van de cyclus na 2011 zien we cumulatieve inflatie van 10 tot 24 maal de voorafgaande “prijsstabiliteit periode”. De inflatie versnelt dramatisch (reflatie) na beleidsingrepen die van relatief korte duur zijn.

Het is niet altijd constructief om inflatietijdvakken vanuit de invalshoek van resultaten per beleidsperiode te beschouwen. Ieder jaar van bestuurswisseling heeft twee bestuur-regimes, omdat de bestuurswisseling in het midden van het jaar plaatsvindt. De jaren van bestuurswisseling hebben inflatie- en budgettaire effecten van maatregelen uit twee beleidsperioden. De gevolgen van inflatieschokken en andere beleidsmaatregelen overschrijden ook beleidsperioden. De gevolgen van institutionele en structurele maatregelen, vooral aan de aanbodzijde van de economie, beslaan veel meer

⁴⁷ Ooft, Modelling and Forecasting Inflation in Suriname, 2023, summary, chapter 2

⁴⁸ Ooft 2023 chapter 2 en conclusions 2.5

⁴⁹ Een nauwkeuriger analyse kan bereikt worden met jaarinflatie op maandelijkse basis. Dat is niet mogelijk voor de gehele periode. De selectie van intervallen van minimaal twee kalenderjaren maakt het gebruik van maandelijkse jaarinflatie cijfers minder belangrijk.

beleidsperioden. Inflatie is in sommige beleidsperioden lager gehouden door subsidies van prijzen en koersen. Dit beleid is niet houdbaar als de Staat onvoldoende inkomsten en monetaire reserves genereert. De inflatie kan dan versnellen naar (en boven) vroegere niveaus wanneer subsidies van prijzen en koersen worden afgebouwd.⁵⁰

De vraag is uiteindelijk hoe snel en agressief de inflatie wordt bestreden. Indien de “lange periode van lage inflatie” te lang uitblijft stijgt de cumulatieve inflatie sterker. Dat verergert de koopkrachtvernietiging. Arnott en Shakernia analyseerden inflatie van 14 ontwikkelde economieën over 50 jaren en concluderen dat inflatie veel langer duurt om te normaliseren dan men doorgaans verwacht.⁵¹ De definitie van “prijsstabiliteit” is daarbij ook belangrijk. Eén van de observaties is dat inflatie die langer dan 12 maanden het niveau van 8% overstijgt heel snel weer boven dat niveau belandt. In 9 van de 14 landen oversteeg inflatie de 8% grens na de inflatieschokken van 2021 en 2022. In de Verenigde Staten en Spanje was inflatie in 2023 al onder 3%. De Spaanse jaarinflatie heeft zonder een eigen monetair beleid⁵² het eerst de eurozone inflatietarget van 2% bereikt in juni 2023. Zij hadden macro-fiscale maatregelen genomen, met nadruk op bijzondere belastingen in de financiële en energiesector.⁵³

Een structureel aspect van de “inflatiecultuur” in Suriname is het gebrek aan binnenlands aanbod ter dekking van de binnenlandse vraag naar goederen en diensten (binnenlandse consumptie en export). Dat wordt in de volksmond productie genoemd. Binnenlands aanbod is niet alleen de productie van goederen, maar ook het aanbod van diensten.

4.1 Attitudes over Inflatie

In Suriname hebben wij een schijnbaar nonchalante attitude over inflatie, die niet verenigd kan worden met de vernietigende effecten van inflatie in onze geschiedenis. Wij moeten waken voor het normaliseren van inflatie en inflatieverwachtingen van 10%. Het betekent een jaarlijkse verarming en uitholling van pensioenen van 10% voor de bevolking. De belastingmoraal gaat eraan kapot en de schatkist wordt niet rijker van geïnflateerde tarieven en grondslagen aangezien de belastingdruk blijft achterlopen en achteruitgaan (zie Figuur 3 hierboven).

De cumulatieve inflatie over de laatste vijf jaren is het hoogst sinds de introductie van de SRD in januari 2004, maar de jaarinflatie daalt sinds 2021 (zie Tabel 1). De disinflatie is het sterkst in 2023. Van januari 2022 tot en met januari 2024 stegen prijzen met 101%. Van januari 2023 tot en met januari 2024 was die stijging 29%. Driekwart van de stijging kwam dus in de eerste helft van die 2 jaren. De jaarinflatie schommelt van september 2024 tot februari 2025 tussen 9.7% en 10.5%. De wisselkoers van de Amerikaanse dollar noteerde een piek van SRD 38.48 op 1 augustus 2023 en een dal van SRD 27.35 op 20 augustus 2024.⁵⁴ Sindsdien zijn de inkomstenstekorten van de Staat verslechterd en is de koers gestegen naar SRD 37.51 op 14 april 2025.

Belangrijk is de daling van de jaarinflatie in maart 2025 naar 5.8%, per het ABS rapport van 30 april 2025. Dit percentage is onder de jaarinflatie van februari 2020. Dit komt 61 maanden na de eerste jaarinflatieversnelling in deze cyclus (van gemiddeld 4% in de zeven voorafgaande maanden naar 7.0% in februari 2020; de CPI was 144.3 aan het einde van januari 2020). De cumulatieve inflatie over deze cyclus

is $\left(\frac{848.9}{144.3} - 1\right) * 100\% = 488\%$.

⁵⁰ Zie ook Ooft 2023, p 42

⁵¹ Rob Arnott en Omid Shakernia, Research Affiliates LLC, July 2023

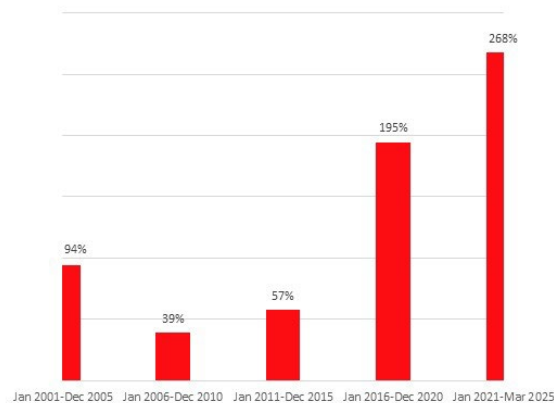
⁵² Hun monetair beleid wordt bepaald door de Europese Centrale Bank.

⁵³ Reuters, 12 juli 2022, ING 29 juni 2023

⁵⁴ Bron: dagelijkse gemiddelde wisselkoers noteringen Centrale Bank van Suriname ; zie ook Een beschouwing van douanekoersen in Suriname”, Stanley A Esajas, VES Inzicht nr 56, November 2024.

De cumulatieve inflatie over de periode januari 1991- december 2005 was **6150%**. De cumulatieve inflatie over de vijf jaren eindigend op 31 december 2000 was **447%**.⁵⁵ Figuur 15 hieronder presenteert inflatie over vijf jaren eindigend op december vanaf 2001. In termen van beleidsperioden moet enige voorzichtigheid betracht worden met deze grafiek (zie opmerkingen over beleidsperioden in onderdeel 4 hierboven).

Figuur 15: Inflatie per interval 2001-2025⁵⁶

Inflatie veroorzaakt en faciliteert verschuivingen in welvaart, productiviteit, rendementen en macht. Bij de behandeling van de wetgeving over de waarborgsom van politieke partijen gebruikte de regeercoalitie een inflatiecijfer over de 5 jaren eindigend 2024 van $(\frac{190}{25} - 1) * 100\% = \mathbf{660\%}$. In de vijf jaren eindigend augustus 2024 was de cumulatieve inflatie $(\frac{836}{143.4} - 1) * 100\% = \mathbf{483\%}$.

De salarissen van DNA-leden zijn verhoogd van ongeveer SRD 7 duizend per maand in 2006 naar SRD 130 duizend per maand in 2025. Een verhoging van $(\frac{130}{7} - 1) * 100\% = \mathbf{1757\%}$. De cumulatieve inflatie over die periode is tenminste **2265%**.

Tabel 5: Verschuivingen accijnsdruk water en casino's 2006-2025

Accijns per	Dec 2006	Dec 2010	Dec 2015	Dec 2020	Mar 2025	ΣVerhoging
Liter water	SRD 0.19	SRD 0.19	SRD 0.27	SRD 1.00	SRD 2.51	1188%
Casino speeltafel	SRD 3,000	SRD 3,000	SRD 6,000	SRD 6,000	SRD 12,000	300%

De belasting op water en frisdrank steeg 4x zoveel als de belasting op casino speel tafels. De belastingdruk verschuift geruisloos, doordat het tarief van één van deze belastingen aan de US dollar gekoppeld is, terwijl de ander een gewoon tarief heeft in SRD. Voor de juridische aspecten hiervan verwijs ik naar andere publicaties.⁵⁷

In de Amerikaanse verkiezingen van 2024 was inflatie een centraal probleem. De jaarinflatie was tijdens die verkiezingen ongeveer 3%. De cumulatieve inflatie over vier jaren waarover die regering werd afgerekend bedroeg ongeveer 25%. In Suriname is de cumulatieve inflatie vanaf augustus 2020 reeds 330%. Daar mogen wij niet onbezorgd over zijn.

⁵⁵ Gebaseerd op jaarinflatie data in Ooft 2023, Tabel 2.1

⁵⁶ CPI data is beschikbaar vanaf December 2004 (basis December 2000 = 100). Zie ook Tabel 1. De CPI voor maanden in het jaar is niet beschikbaar voor perioden vóór 2008. De eerste periode waarmee cumulatieve inflatie kan worden berekend met deze data is december 2004.

⁵⁷ Zie "Enige gedachten over legaliteit van belastingheffing in de Surinaamse Republiek", Stanley A Esajas, Surinaams Juristen Blad 2023-2 en mijn aankomende bijdrage "Delegatie en het fiscaal legaliteitsbeginsel in de Surinaamse constitutie" in diezelfde publicatie.

Het concept van “lage inflatie” lijkt in de Surinaamse discussie kwijtgeraakt. Bij het [Tussentijds VES Economisch Debat](#) van 17 juli 2023 kwam aan de orde welk jaarlijks inflatiepercentage wij moeten nastreven. De Ravaksur woordvoerder meende dat de inflatie van 50%-60% moest worden teruggebracht onder 10%. De minister van Financiën kwam niet verder dan het reciteren van de laatste inflatieprognose (37%). Het inflatiepercentage van onder 10% werd pas in november 2024 bereikt. De regering maakt billboards om te vieren dat de jaarinflatie van 60% naar 10% is gebracht (december 2024). Sinds april 2025 maakt de wereld zich gereed voor een inflatieschok door handelsbarrières en valutaverschuivingen, terwijl de inkomstenkortingen van de Staat verslechteren. Het gebrek aan agressie en urgentie in de inflatiebestrijding in Suriname is kostbaar.

Beleidsmakers zijn “politiek-trots” op hogere nominale bedragen van belastingopbrengsten of vergoedingen die met inflatie of als reactie op inflatie worden ontvangen of betaald. Beleidsmakers en economische actoren lopen steeds achter op inflatie, vooral per belastingmiddel of vergoeding. De verhoudingen tussen de belastingen en vergoedingen vertonen echter wezenlijke verschuivingen. Dit gebeurt zonder een beslissing van de wetgever, die grondwettelijk verplicht is om belastingtarieven, belastingdruk, en verschillende vergoedingen te regelen.

4.2 Beleidsmaatregelen aangaande inflatie

Wij moeten ook de fiscale maatregelen die in de beleidsperiode zijn genomen bespreken in relatie tot de inflatie. Het behoeft geen verder betoog dat overheidstekorten inflatoir zijn.⁵⁸ De vraag is hoe de fiscale ingrepen leiden tot druk op inflatie, met name via transactiekosten (productiekosten, kosten van beheer, kapitaal etc.). Dit is niet alleen een functie van een belastingtarief, maar ook de grilligheid waarmee tarieven en attributen worden vastgesteld, gewijzigd, en (discriminatoire) toegepast.

Bij inflatieschokken nemen beleidsmakers fiscale en monetaire maatregelen om de inflatie te vertragen (desinflatie). Bij importinflatie – en in het algemeen – moeten beleidsmaatregelen zich ook richten op stimuleren van binnenlands aanbod en import substitutie. Deze laatste zijn structurele maatregelen die over een langere termijn moeten worden nagestreefd. Deze structurele maatregelen hebben beperkte invloed op de uitkomsten van de ruilvoet en de prijsstabiliteit in de beleidsperiode. De maatregelen mogen het doel echter niet frustreren. Uiteindelijk moeten transactiekosten in de economie worden verlaagd zodat het Surinaams bedrijfsleven kan floreren en concurreren met importen en op buitenlandse markten.

Het persistent en vernietigend effect van inflatie wordt te vaak onderschat met salutaties van externe schokken en transitoire effecten. Een inflatieschok arriveert met twee natuurlijke gevolgen. Allereerst zorgt de verhoogde prijs er mathematisch voor dat de prijs 12 maanden later langzamer stijgt; als de prijs in maand 1 stijgt van 100 naar 200, zal de eerste 100 van de prijsstijging reeds zijn verwerkt in de inflatienoemer in maand 13. Dit noemt men “basis-effecten”. De basis-effecten betekenen dat je het eerste deel van een lagere jaarinflatie al meekrijgt. Indien er geen prijsstijgingen zijn na de eerste schok zou de jaarinflatie 13 maanden later nul zijn. Maar er zijn doorgaans wel vervolimpulsen in maand 2, 3 etc. En ze hebben veel te maken met de reacties van marktparticipanten en beleidsmakers. In Suriname werken die maatregelen snel door naar meer importen, druk op de wisselkoers, meer vraag naar vrijstellingen en ontwijking van importbelastingen.

Ten tweede zal het inflatiepercentage van jaar 2 worden toegepast op een hoger prijspeil. Een lager percentage van een hoger bedrag kan nog steeds een hogere prijsstijging representeren. Een prijsstijging van SRD 100 naar SRD 160 in jaar 1 (60%) betekent dat de prijsstijging van 40% (SRD 64) in jaar 2 hoger is dan jaar 1. Het blindstaren op een dalende jaarinflatie is dus misleidend als je er geen norm hebt voor

⁵⁸ Zie voetnoot 47

lage inflatie en de lengte van de hoge inflatie periode. Cumulatief wordt de inflatie daarmee hoger en sneller.

De inflatieschokken van 2020/2021 waren in stabiele economieën binnen 12-15 maanden verwerkt. Daarna had je al jaarinflatiepercentages van onder 5%. Die landen streven doorgaans naar 2% of minder inflatie per jaar. Ook in Guyana en Trinidad, die meer vergelijkbaar zijn met Suriname dan Amerika of Spanje, zie je een dergelijk beeld (zie Figuur 16 hieronder).

Figuur 16: Jaarinflatie Suriname, Guyana en Trinidad 2018-2024

Opvattingen over vergelijkbaarheid van landen lopen nogal uiteen. In de beleidsnota en toelichting bij de ontwerp BTW wet van 2022 heeft de regering gepoogd hoge tarieven te rechtvaardigen door vergelijkingen van tarieven en belastingdruk met meer dan dertig staten en koloniën (waaronder Guyana en Trinidad). In het BTW Evaluatie Rapport⁵⁹ van Februari 2024 zijn op basis van BBP-compositie en bevolkingsdichtheid zeven landen als vergelijkbaar geselecteerd (waaronder Guyana en Trinidad).

Het verschil in inflatie van Figuur 16 komt in belangrijke mate door beleid. Suriname had haar hoogste begrotingstekort en staatsuitgaven in 2019 (zie Figuur 2 hierboven), en vertoonde een scherpe inflatiestijging in 2020 (61%), terwijl andere landen, waaronder Guyana en Trinidad, 0% of zelfs deflatie noteerden. Gelet op de wereldwijde contractie⁶⁰ en de dramatische Surinaamse contractie in 2020⁶¹, vermoed ik dat de Surinaamse inflatie in 2020 veel hoger dan 61% zou zijn zonder de pandemie. De externe schokken hebben door lokale factoren ook sterker doorgewerkt in Suriname. Het doorlopend verwijzen naar import inflatie verzwakt de urgentie en agressie waarmee inflatie in Suriname ook door fiscale autoriteiten bestreden moet worden. Maar ook vóór de wereldwijde inflatieschokken van 2021/2022 is hoge inflatie meer norm dan uitzondering geweest in Suriname (zie Figuur 15, Tabel 1 en Tabel 4 hierboven).

Een belangrijk element van de receptuur tegen inflatie is binnenlands aanbod (productie) die de doorwerking van inflatie kan opvangen middels loonstijgingen en andere transmissies (verdelingen) van verschuivingen in de economie.

Monetaire maatregelen tegen inflatie zijn uiteindelijk gericht op het afkomen van overvloedige liquiditeiten. Belastingen romen ook overvloedige en andere liquiditeiten af. Beide maatregelen verlagen de vraag naar valuta, goederen, en diensten. Ik poog met een lens van transactiekosten te beoordelen in hoeverre

⁵⁹ Rapport van de Commissie BTW onder artikel 68 lid 7 van de Wet Belasting over Toegevoegde Waarde, aangeboden aan de minister van Financiën en de Nationale Assemblée op 9 februari 2024.

⁶⁰ In 2020 daalde wereldwijde reële BBP met 3.5% en binnen de OECD groep van landen met 4.8% (OECD Revenue Statistics 1965-2020 pagina 42).

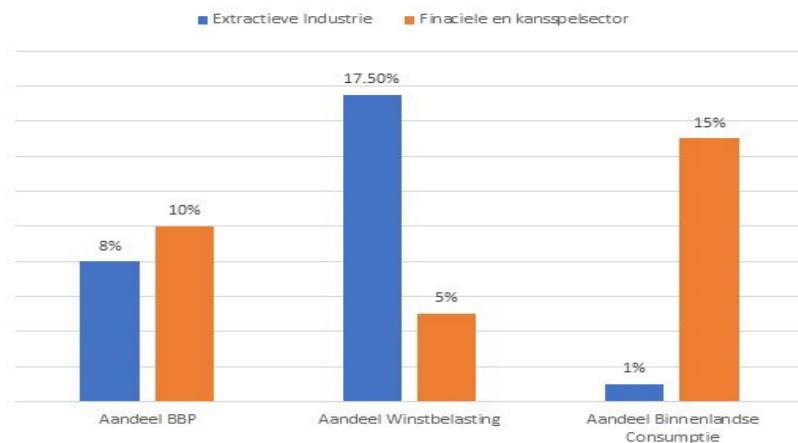
⁶¹ In 2020 daalde reële BBP in Suriname met 16%.

fiscale maatregelen binnenlands aanbod en prijsstabiliteit bevorderen. Op dat gebied hebben wetgever en beleidsmakers contraproductieve keuzes gemaakt die dringend hersteld moeten worden.

4.3 Keuzes, waarden en prioriteiten in Suriname

Bij de BTW-invoering in 2022 en 2023⁶² heeft men verzuimd om de kasstroom marges van de financiële en kansspelsector te belasten. Hier zit grofweg 15 tot 20% van de formele binnenlandse consumptie verscholen. Die sectoren zijn formeel een even groot deel van het BBP als de extractieve industrie, maar vertegenwoordigen een veel lager deel van de belastingopbrengst (zie Figuur 17 hieronder). De BTW is onafhankelijk van winst of verlies van de ondernemer. Diezelfde redenering wordt in andere sectoren gevolgd. De financiële- en kansspel sector mogen daar niet van worden uitgezonderd als het beleid erop gericht is om meer belastingdruk via consumptie te verdelen. Doordat de BTW in die sector moet worden geheven op de kasstroommarge kan er meer terugwenteling van belasting (dus minder prijsverhoging) plaatsvinden dan bij de factuur-krediet methode. Dat kan de winstgevendheid beïnvloeden. Productie- en handelsbedrijven hebben dezelfde ervaring als zij hun nettoprijzen niet naar wens kunnen verhogen. De financiële sector geniet overigens winst en overwinst uit centrale bank instrumenten waar de Staat financiële kosten aan heeft of zal hebben.⁶³ Maar de belangrijkste “rechtvaardiging” voor BTW-heffing op de consumptie van financiële diensten is dat het transactiekosten verlaagt voor productie- en handelsbedrijven in de formele sector. Die zouden dan BTW op kosten van financiële diensten verrekenen. Dat geeft lagere transactiekosten, in plaats van kostprijsverhogende belastingen te verbergen in hun rente en premies. De financiële- en kansspel sector maakt een steeds groter deel van het BBP uit. Verlaging van transactiekosten moet gezien de structurele problemen in de economie een hoge prioriteit hebben.

Figuur 17: Relatieve omvang en bijdragen financiële en kansspel sector 2014-2023

Het belasten van marges in plaats van omzet in BTW-stelsels is een essentiële maatregel voor vermijding van dubbele belasting op financiële prestaties, kansspelen, auto's en andere duurzame tweedehands goederen. De wetgever heeft voorstellen voor verbreding van de belastinggrondslag, en vermijden van dubbele belasting binnen de BTW en accijnzen verworpen. De illegale gouvernement take op brandstof is dramatisch verhoogd. Een simpele bepaling over internationale dienstverlening is vervallen in beunhazerij waardoor Surinaamse casino's, banken en anderen “BTW vrij” diensten kunnen outsourcen

⁶² Wet van 12 oktober 2022 (SB 2022 no. 121), wet van 30 december 2022 (SB 2022 no. 148) en wet van 5 september 2023 (SB 2023 no. 126)

⁶³ Doordat OMO instrumenten door de Centrale Bank van Suriname worden uitgegeven kan de CBvS alleen rente betalen en geen winst maken op die instrumenten. Bij veel andere open markt operaties maken centrale banken wel winst of verlies. Indien verliezen van de centrale bank nopen tot aanvulling van het eigen vermogen komt dat voor rekening van de aandeelhouder. In Suriname is dat de Staat. Ook hier speelt het gebrek aan functionerende financiële markten een rol.

naar het buitenland.⁶⁴ De Nationale Assemblée en het ministerie van Financiën hebben herhaaldelijk geweigerd noodzakelijke correcties in de wet te maken.⁶⁵ Blijkbaar geniet deze belastingontduiking en concurrentievervalsing hun goedkeuring.

Beleidsmakers hebben gekozen voor belangenverstrengeling in plaats van deskundigheid en noodzaak. Kritische productiesectoren worden nu zwaarder belast op hun productiekosten.⁶⁶ Het IMF technisch rapport van mei 2023 had geadviseerd om casino's en andere kansspelen te belasten met BTW op hun marge, en huishuur vrij te stellen van BTW. Beleidsmakers kozen in de wet van 5 september 2023 ervoor om casino's vrij te stellen, huishuur te belasten en loterijen dubbel te belasten. De minister drong aan op deze keuzes in de parlementaire behandeling, tegen de wil van een initiatiefnemer en DNA leden uit oppositie en coalitie. Hij verklaarde later hiertegen te zijn en te hebben gehandeld onder druk van "krachten in de samenleving".⁶⁷

In deze regeerperiode steeg het accijnstarief per liter water met **151%**. De stijging was **100%** per casinospeeltafel (zie onderdeel 2.5 hierboven). Het is niet duidelijk waarom water als accijnsgoed wordt belast. Men verwijst vaak naar import van water met prikkels en dergelijke. De accijnswet belast echter de import en productie van alle vormen van drinkwater, door verwijzing naar drie classificaties van het douanetarief.⁶⁸ Het feit dat de accijns selectief wordt toegepast is ook een verschijnsel van willekeur, discriminatie, concurrentievervalsing en productievervalsing.⁶⁹ De president had op 28 december 2022 een wetsvoorstel ingediend om de accijnsheffing op water te beëindigen. Daarna heeft hij dat voorstel ingetrokken. In de wet van 5 september 2023 heeft hij de waterprijs en wateraccijns met 5% BTW belast. Blijkbaar vinden beleidsmakers dat water zwaarder belast moet worden dan casino bezoek.

Op 18 december 2023 diende een fractieleider uit de regeercoalitie een initiatiefvoorstel in om dividendinkomen van inkomstenbelasting vrij te stellen en ook de verrekenbare dividendbelasting op dat inkomen af te schaffen. Deze dubbele belasting van vermogende Surinamers moest volgens de initiatiefnemer dringend worden aangepakt om investeringen te bevorderen. Dit kwam kort nadat hij weigerde de dubbele belastingen op het bedrijfsleven in en door de wet van 5 september 2023 te mitigeren. De dubbele belasting op dividendinkomen is een klassieke vorm van samenloop in de Surinaamse belastingen (zie onderdeel 2.3 hierboven). Gelet op de monetaire omstandigheden moet dringend worden overwogen om het Surinaams bedrijfsleven een volledige winstbelasting-aftrek te geven voor dividenduitkeringen. Hierdoor zouden dividend- en rentebetalingen gelijk worden behandeld in de fiscale winstberekening. Dat verlaagt kosten van eigen vermogen met meer dan 25% voor het Surinaams bedrijfsleven. Het vermijdt ook de dubbele belasting van dividendontvangsten bij individuen en is bevorderlijk voor de ontwikkeling van de binnenlandse kapitaalmarkt. Die keuzes zijn niet in het voorstel overwogen. Het voorstel is niet uit de commissie van rapporteurs gekomen, maar de waarden en wensen waar het voorstel uitdrukking aan geeft zijn duidelijk.

Deze interventies, wetten en wetsvoorstellen geven uitdrukking aan een degressieve tendens in de Surinaamse politieke economie. Dit is ook zichtbaar bij de beschrijving van de Accijns op motorrijtuigen en brandstof en de verschuiving van belastingdruk door inflatie hierboven. Deze benadering is

⁶⁴ Artikel 4(2)(e) jo. 9(2)(g) van de wet regelen dat internationale outsourcing diensten aan Surinaamse ondernemers niet in Suriname belast zijn, terwijl internationale outsourcing diensten van Surinaamse ondernemers met 0% Surinaamse BTW belast zijn.

⁶⁵ Correspondentie met en presentaties aan de commissie van rapporteurs, november/december 2022; Stanley A Esajas, "[De Brullende Muis \(3\)](#)", De Ware Tijd 5 December 2022; Hoofdstuk 2.2.3 van het BTW Evaluatie Rapport.

⁶⁶ Zie bijvoorbeeld de BTW vrijstelling op kip en rijst.

⁶⁷ Interview minister van Financiën radio ABC, 3 november 2023

⁶⁸ Artikel 1(f) van de Wet Accijns Alcoholvrije Dranken juncto de tarieflijst horende bij de WTI, definieert "mineraalwater" als 220110102201 ("mineraalwater"), 22011020 ("spuitwater") en 22019010 ("natuurlijk water")

⁶⁹ Zie hoofdstuk 2.6.2 van het BTW Evaluatie Rapport (Rapport van de Commissie BTW onder artikel 68 lid 7 van de Wet Belasting over Toegevoegde Waarde, aangeboden aan de minister van Financiën en de Nationale Assemblée op 9 februari 2024).

contraproductief. Uiteindelijk is er meer vet onder de huid van de olifant dan de ezel: als de Staat haar geld van een steeds smallere basis moet krijgen dan zal ze steeds minder geld krijgen.

Beleidsmakers kozen het pad van hogere productiekosten, discriminatie, minder afroming van geld in sectoren met hoge geldcirculatie, en scheve verdeling van belastingdruk. Dat zijn inflatoire fiscale maatregelen in een tijd van hoge of hyperinflatie. Maatregelen om via verbruiksbelastingen geld uit de economie af te romen en zo de inflatie te bestrijden heeft de minister tegengewerkt, waar nodig met misleiding en vertrapping van de wil en het orderelement van de Nationale Assemblée⁷⁰. Desondanks krijgt de Staat belastingopbrengsten voor minder dan 70% van haar uitgaven; wij zien een inkomstekort dat verslechtert in plaats van verbetert in 2023-2025 (Figuur 2 hierboven). Het feit dat de cumulatieve inflatie in de periode 2021-2025 het hoogst is sinds 2004 kan daarom niet worden afgezet als het gevolg van importinflatie, maar heeft een interne beleidsdimensie.

5 Conclusie: de noodzaak voor een fiscale munt

Het is van belang dat de wetgever ingrijpt in de escalerende erosie van de grondslagen van belastingwetten en belastingheffing. Artikel 155 van de grondwet eist dat de wetgever de belastingdruk, tarieven en vrijstellingen regelt. Dit mag niet worden overgelaten aan de centrale bank of de minister van financiën. Als de belasting op water 5x zo sterk stijgt als belasting op casino's, dan moeten volksvertegenwoordigers daarvoor verantwoording afleggen. Uit het voorgaande moet duidelijk zijn dat het afwisselend gebruik van de Surinaamse en buitenlandse munten in verschillende regelgeving over heffingen en beloningen niet verantwoord is. Het draagt bij tot onverantwoorde verschuivingen van belastingdruk, welvaart en macht in de samenleving. Het is vaak ook nog onconstitutioneel. De ad hoc verhogingen van bepaalde heffingen en lonen in relatie tot de door de Staat gecreëerde inflatie levert ook veel verschuivingen en weerstand op in de samenleving.

Belastingbeleid dat berust op inflatie is niet stabiel, effectief of noodzakelijk. Een Surinaamse fiscale munt (Sfm) is een waarde-eenheid die in wetten en bestuursregels wordt gebruikt in plaats van bedragen in SRD. De Sfm zou bij aanvang moeten gewaardeerd worden op SRD 1. Dit kan reeds in Juli 2025 gebeuren. De meest urgente fiscale ingrepen, zoals de quantum accijnstarieven, kunnen allemaal in Sfm worden gesteld vanaf september/oktober 2025. Deze ingrepen hoeven geen wijziging van het actueel tarief te betreffen, maar zullen het tarief wel bevriezen in de SRD-waarde van de Sfm. De Sfm is geen betaalmiddel. De waarde van de Sfm wordt jaarlijkse vóór begin van het kalenderjaar vastgesteld. Dit kan onderdeel zijn van de begrotingsbehandeling, of tussentijdse economische beschouwingen. De Sfm moet ook gebruikt worden in belangrijke bestedingswetten, met name de lonen van beleidsmakers.

Bij inflatie/deflatie moet de wetgever de koers van de Sfm tegenover de SRD voor het volgend jaar verhogen/verlagen. Dit is een vorm van indexering van belastingschijven, tarieven en vergoedingen die wel voldoet aan de eis van artikel 155 Gw.

Met de Sfm blijven verhoudingen tussen belastingdrempels, quantum tarieven en andere waarden evenwichtig. De wetgever kan die Sfm bedragen en tarieven normaal wijzigen als onderdeel van beleidsingrepen. Het voordeel van de Sfm in dat geval is dat de ingreep niet langer wordt vervuld door inflatiecorrecties. Door vergoedingen van ministers en volksvertegenwoordigers ook in Sfm vast te stellen ontstaat een natuurlijke keten van verantwoording voor de waarde van die "munt".

⁷⁰ Stanley A Esajas, [De Fiscale Rechtswil van de Nationale Assemblée](#), Starnieuws 5 november 2023

Lijst van Tabellen en Figuren

Tabel 1: CPI en Koopkracht index 2004 - 2025	2
Figuur 1: Ontwikkeling koopkracht 2004-2025	3
Figuur 2: Inkomsten en Tekorten van de Staat 2012-2025	3
Figuur 3: Ontwikkeling en samenstelling van belastingdruk en staatsinkomen 2012-2025	4
Figuur 4: Debt Service 2012-2025	5
Figuur 5: Verloop Primaire rekening.....	6
Tabel 2: Primaire balans targets en het IMF programma	6
Figuur 6: Belastingdruk op BBP inclusief royalty's 2012-2025	7
Figuur 7: Belangrijkste belastingmiddelen 2012-2025	8
Tabel 3: Belastingmiddelen op begroting 2025.....	8
Figuur 8: Gouvernement Take en ontbrekende ontvangsten 2012-2025	10
Figuur 9: Verschuivingen accijnsdruk 2012-2025	11
Figuur 10: Vermogensbelasting drempel en opbrengst 2010 -2025	12
Figuur 11: Vermogensbelasting en per capita nationaal inkomen 1975-2025.....	13
Figuur 12: Fiscale verarmingspolitiek met inkomsten en vermogensbelastingdrempels 2010 - 2025	14
Figuur 13: Fiscale verarmingspolitiek met loon- en inkomsten belastingschijven in SRD en USD	14
Figuur 14: Douanekoers mutaties 2004-2025	15
Tabel 4: Cyclus van prijsstabiliteit en inflatieversnelling 2005-2025	17
Figuur 15: Inflatie per interval 2001-2025	19
Tabel 5: Verschuivingen accijnsdruk water en casino's 2006-2025.....	19
Figuur 16: Jaarinflatie Suriname, Guyana en Trinidad 2018-2024	21
Figuur 17: Relatieve omvang en bijdragen financiële en kansspel sector 2014-2023.....	22